

NAŠ ROD

1937·1938

LETO IX.

7

Rešitev križank iz 6. štev. »Našega roda«

CICIBANOVŌ KRIŽANKO so pravilno rešili in bili nagrajeni:

1. Židanik Milan, učenec 2. razreda ljudske šole pri Sv. Marjeti ob Pesnici.
2. Primožič Tončka, učenka 1. razreda, 3. oddelka ljudske šole, Jezersko.
3. Klobučar Božidar, učenec 2. razreda ljudske šole v Beltincih.

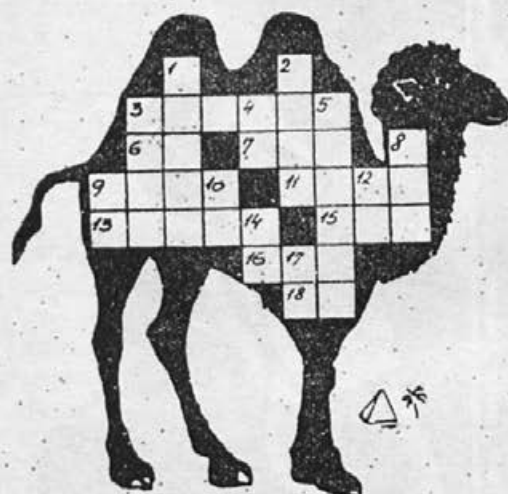
Obe KRIŽANKI so pravilno rešili in bili izžrebani:

1. Učenci in učenke 5. razreda ljudske šole, Radmožanci.
2. Špajzer Ivo, pri trgovcu Jurajevčiču, p. Kamanje pri Ozlju, savska banovina.
3. Pajk Anica, učenka 2. razreda višje ljudske šole v Zabukovju, p. Sevnica.

Izžrebani rešilci ugank v tej številki bodo tudi nagrajeni s primernimi darili.

KRIŽANKA „VELBLOD“

VLADIMIR PUC

Vodoravno: 3. afriška puščava, 6. osebni zaimsek, 7. del živalskega telesa, 9. pritok Save na Gorenjskem, 11. južnoameriška vrsta kamel, 13. reka v savski banovini, 15. zver, 16. žensko ime, 18. v morje segajoči del zemlje.

Navpično: 1. mesto v Egiptu, 2. planinska ptica, 3. gora v Karavankah, 4. zemljiška mera, 5. priprava (tujka), 8. nasebina, 9. oblika pomožnega glagola biti, 10. vzklík, 12. osebni zaimsek, 14. enaka samoglasnika, 17. kratica za akademski naslov.

»Naš rod« izhaja v Ljubljani med šolskim letom in ga prejemajo naročniki »Mladinske matice«, ki plačajo naročnino za list in publikacije »Mladinske matice«, v mesečnih obrokih po din 2-50. Za posamezne naročnike, ki prejemajo list in publikacije po pošti, znaša letna naročnina 30 din.

List izdaja »Jugosl. učiteljsko združenje« — sekcija za dravsko banovino v Ljubljani, zanjo odgovarja Metod Kumelj.

Glavni in odgovorni urednik Josip Ribičič.

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6.

Tisk Učiteljske tiskarne v Ljubljani (predstavnik Francè Štrukelj).

Naš rod

VELIKONOČNA

ANICA ČERNEJEVA

*Kje se je naš cerkovník
zgubil?*

*Nič ni pri fari
jutra zvonil.*

*Zvon je zavezal,
lino zaprl.*

*Danes je Jezus na križu
umrl.*

*Sveta Marija,
žalostna mati,
mora pod križem
sinovim stati:*

*„Jezus, preveč me
duša boli.*

*Mati sem pač
in mati trpi . . .“*

KMET IN POLJE

DANICA GRUDEN

*Veter pihlja. V doline bežijo potoki.
Tiho črez griče ptica leti —
h goram, v daljavo, kjer sneg se topi.*

*Pokukala v svet je trobentica v loki
in čmrli zaspan je prezgodaj zakrožil,
kmet pa je otko k plugu položil.*

*Spet vabijo brazde ga, polje ga kliče:
„Pridi! Tebi in deci dam zlate pšenice,
modrega lana za pridne predice.*

*Le pridi, le pridi, samo če te miče!
Tisoče dal si mi brazd že in raz:
pournem ti brazde v roké in obraz.“*

ARNOŠT

ADAMIČ

VELIKA

TEKMA

ILUSTRIRAL: N. PIRNAT

SK SOLATA : SK MESTNI PARK

Noč pred veliko tekmo se je Lavo sanjalo, da stoji v голу, privezan je na kol in nobene žoge ne more ujeti. Iz hudih sanj se je zbudil ves prepoten, poln mračnih slutenj. Slabe volje je nato materi pomagal razobesiti perilo za vrtom, sanje pa mu nise šle iz spomina. Zatem je imel daljši razgovor s Srakarjem. Ta ga je bodril in prerokoval uspeh.

Vsepovsod se je že bila raznesla vest o tekmi. Mestni so jo razglasili celo z lepaki, na katerih je bilo s čopičem in rdečo barvo napisano:

SK Mestni park : SK Solata!

Velika revanžna tekma.

30. avgusta.

ob 17. uri,

na igrišču SKMP. Vabljeni!

Že davno pred napovedano uro so se bili zgrnili radovedneži okoli igrišča, ki je ležalo v vročem soncu. Mladina je sedela ali ležala v mehki travi; nekateri so se preganjali po igrišču z žogo, da jim je od razgretosti lil pot po obrazih. Zivahno so se pomenkovali in sklepali stave, kdo bo zmagal. Vsi so nestrpno čakali na začetek. Vzhodni del igrišča, ki je gledal proti mestu, so zasedli otroci iz kasarne in ostalega predmestja. Seveda je prišel tudi Srakar z ženo in Milico. Bliže gola je stal v gruči vrstnikov odstavljeni predsednik SKS, Rudko. Trdno je bil prepričan, da bodo solatarji tudi to pot premagani. Škodoželjno veselje je pritajeno odsevalo z njegovega obraza. Pogrešal je samo Longo in Oka, ki sta prav te dni čakala z drugimi vred na kazen za svoje grehe.

Enajstorica SKS se je slekla in se napravila v grmovju prav blizu igrišča. Ko je vseh enajst, v dolgi kačasti vrsti priteklo na igrišče, jih je pozdravilo glasno ploskanje in navdušeno vzklikanje. Na gledalce so takoj naredili zelo ugoden vtis. Oblečeni so bili v bele hlačice, narejene iz spodnjih hlač. Belina se je lepo odražala od rjavih, zagorelih životov. Lavo — vratar — je imel oblečeno sinjo majco, da se je na prvi pogled ločil od ostalih. Obuti so bili, kajpak, v obnošene, vendar trpežne čevlje. Stekli so na svoja mesta pred spodnji gol. Lavo je brenil žogo visoko, da so vsi pogledali za njo in utihnili od spoštljivega občudovanja. S tem hipom se je Lavo vrnila zagrizena odločnost, dopoldanska potrtnost ga je minila, kot bi odrezal.

Kmalu so prav tako pritekli tudi mestni v črno - sinjih hlačkah in majcah. Z viharnim navdušenjem so jih sprejeli njihovi pristaši z zahodne strani igrišča. Rudko je ploskal in kričal na vso moč, njegovi vrstniki in mestni otroci so mu pa pomagali.

»Tako jih bodo premikastili, da bo veselje!« se je veselil in si s tresočimi rokami prižigal cigareto. Razburjeno je nadaljeval:

»Poglejte mestne! To so pravi velikani v primeri s solatarji. Niti dihnili ne bodo, pa bo po njih«, je zaničljivo ošinil solatarje.

Večina gledalcev je že sedaj po tem dejstvu presodila, komu bo pripadla zmaga. Mestni imajo boljšo opremo, na nogah prave nogometne čevlje, večji so, močnejši. Samo pogledite, kako ravnaajo z žogo!

Tudi gledalci z vzhodne strani igrišča so se na tihem borili z malodušjem, kajti telesna razlika med mestnimi in solatarji, če izvezamemo Sonyja in Cirila, je bila le preočita. Polaščala se jih je vedno večja negotovost.

Nenadoma blizg piščalke! Janek - sodnik — je prikorakal z važnim obrazom v sredo igrišča. Gledalci so utihnili. Z zanimanjem so opazovali, kako sta se obe enajstorici postavili v čelno vrsto druga proti drugi. Janek je segel »kapetanoma«, Frediju in Lavu, v roke. Popravljal si je očala in pokazal dinarski novce, s katerim bodo žrebali za prostor.

»Naša je cifra!« je izjavil Lavo s prednostjo kot gost.

Janek je zagnal svetli novce, da se je hitro sukal, visoko v zrak. Padel je nazaj v travo. Vsi trije so se sklonili.

»Mož! — Fredi, izberi prostor za svoje,« je pozval Janek.

Fred je že vnaprej vedel, kako se bo odločil, če jih pogodi žreb. Njegovi naj igrajo prvo polovico igre proti soncu, ki je še visoko in jih ne bo oviralo. V drugi polovici bodo pa imeli sonce že v hrbtu, nasprotniki pa naravnost v obeh. Slepilo jih bo in v teh neugodnih okoliščinah, ki bodo za solatarje prava muka, bo padla končna odločitev, o kateri po vsem tem ne more biti nobenega dvoma več.

Še en blizg in velika tekma se je začela ob silnem vzpodbudnem vzklikanju obeh taborov. Tako podžiganje ali kot se temu pravi »navijanje«, je velikega pomena, ker podkrepuje bojevitost in mnogokrat odloči zmago.

Že takoj v začetku so mestni z največjo brzino pridrli do solatarskega gola. Fred je opalil po žogi. Lavo jo je v zadnjem trenutku še komaj z veliko sreče odbil v kot igrišča. Pristaši so ga za to pogumno in spretno delo nagradili z oglušujočim ploskanjem in pohvalnimi vzkliki. Pokazalo se je kaj kmalu, da bodo mestni imeli trdega posla s solatarji. Saj jih je naravnost presenečalo, s kakšno lahkoto so se jim mali solatarji umikali in jih zvito preigravali; kako so si lepo znali podajati žogo na najbolj ugodna mesta. Sony, ta prežganeč, je streljal neverjetno točno iz vsake daljave na gol, da je imel mestni vratar polne roke posla. Tudi ostali solatarji so se na svojih mestih izkazali z osupljivo premetenostjo in spretnim obvladanjem žoge. Če so bili solatarji na slabšem po telesni rasti, so pa znali odločneje ravnati z žogo. Janek je dirjal za njimi po igrišču in piskal za vsak pogrešek, kar naj bi kazalo, da hoče soditi strogo in pošteno.

Igra je postajala vse bolj ogorčena. Uspeh solatarjev se je očitno pokazal že v tem, ker jim nasprotnik z nobeno stvarjo ni mogel do živnega. Pri zadnji tekmi so bili ta čas že toliko kot tepeni. Samo če bodo danes zdržali! Morajo!

Srakar je mrko žarel od notranje, napete zadovoljnosti. »Pogum, dečki! — Sony, podaj na levo! Stisni!« je neprestano spodbujal zdaj tega, zdaj onega, ki je pritekel mimo. Oba vratarja sta imela dovolj dela z obrambo svojih vrat. Gledalci so se že prepričali, da se tu borita dva, drug drugega vredna nasprotnika. To odkritje je večino gledalcev, ki niso vedeli, kako resno so

se solatarji pripravljali na to srečanje, sprva osupnilo. Potem pa jih je mnogo začelo navijati za solatarje.

Rudko si je od jeze grizel ustnice. Razdražen je bil tako, da bi se ob najmanjšem povodu kar stepel s kom. Od kričanja je postal že hripav. Gnal je tak hrup, kot da ga devajo iz kože.

Mestni so spet v ostrem napadu! Kot vihra so se prebili skozi krilsko vrsto. — Strel na desno! Silno nevarno! — Nazaj v sredo! Frediju na noge! — Besen udarec na gol! — Lavo se vrže. Odbije! Ampak Frediju na noge!...

Ponoven udarec! — Gol! Pol zmage za mestne. Lavo je bil prekasen.

Gol! Ena : nič! Za mestne. Krik zmagovalstva do neba! Na zahodni strani zlete čepice in suknjiči v zrak. Nekateri se valjajo od brezumnega veselja po tleh; objemajo se in kriče, kriče, vzklikajo kot nori od zadovoljstva. Rudko se postavlja na glavo. Juhuhu!

Lavo pa stoji v голу. Ne trene niti z očmi. Miren je, pripravljen na vse. Tudi na najhujše, na poraz. Nadaljevanje tekme...

Sony je doslej kljub naukom iz gramozne jame mislil bolj nase. Sam je za svojo slavo kanil zabiti gole. Igral je kot divji, a uspeha ni žel, ker v igri ni podpiral Pepka in tovarišev, ti pa njega ne. Nesreča z golom ga je šele opomnila na važnost tekme. Pepko mu je bil doslej večkrat zaklical ali siknil, naj mu poda v »luknjo«. Sony pa je bil kar gluh za vse. Zdaj, zdaj šele je začel koristno in nesebično igrati. Zalágal je Pepka na svoji desni in Cirila na levi z žogami, da sta imela polne »noge« dela. Spet je podal Pepku. Gibek kot podlasica, se je ta pognal za žogo in napel mišice. Brž se je ognil na levo, se ukrivil kot pero in že zagledal malo vrzel pred seboj, ravno dovolj veliko za žogo. Nenadno je opalil tja skozi iz neposredne bližine v spodnji desni kot in —! Gol!!

Pijan od napora in srečen kot še nikoli se je Pepko skoro opotekal nazaj v sredo. Okoli njega pa je hrumel vihar navdušenja.

»Živio Pepko! Živiooooo!«

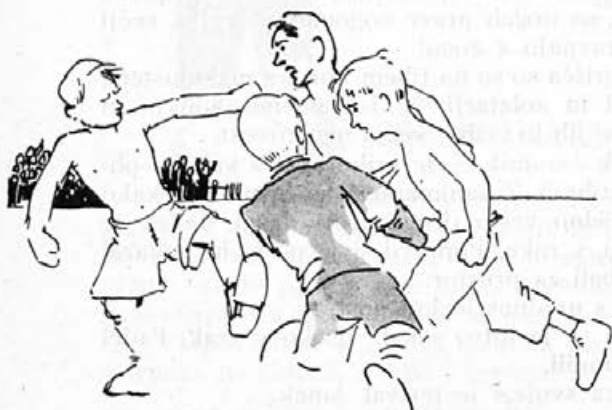
Vzhodna stran počenja od veselja zdaj to, kar je poprej zahodna.

Naprej! Naprej! Mestni so že zbegani. Pritiskajo pa le na vso moč. Igra postaja skoro surova. Janek mora neprestano piskati napake. Piska in slednjič — odpiska prvo polovico igre. Rudko v sredi svojih pristašev divje maha in preklinja. Vrstniki ga tiho poslušajo in se mu molče odmikajo. Saj so tile junaški solatarji le na vse zadnje njihovi tovariši iz kasarne.

V drugi polovici igre sta enajstorigi zamenjali prostore. Sonce je stalo tako nizko, da se je upiralo zdaj solatarjem naravnost v oči.

»Zdržati za vsako ceno! Zavlačevati igro, da ostane vsaj pri doseženem številu!« jim je zabičal med odmorom Lavo. Srakar pa je svetoval napad, ki da je najboljša obramba. Odločili so se kar za oboje. Kakor bo pač kazalo.

Spočetka so res začeli zavlačevati na ta način, da so ob vsaki nevarni priliki streljali žogo daleč ven iz igrišča. S tem so si vedno pridobili nekoliko časa. Mitko, Sony, Pepko in Črto pa so se bili zakleli, da morajo in morajo zmagati. Če so poprej igrali še pod vtisom strahu in spoštovanja pred mest-

nimi, so se zdaj otreli tega in razvili vse, kar jim je dal trening. Neprestano so valili svoj napad pred nasprotnikova vrata. Od gledanja v sonce so jih ščemele oči, a menda prav zaradi tega so igrali ostro in brezobzirno, da jih je moral Janek večkrat kaznovati s kazenskimi streli. To jih pa ni motilo. Začeli so uprizarjati tako nevarne napade, da je vsem gledalcem zastajal dih. Kaj takega že dolgo niso videli! Žoga ti je šla kot na vrvcu od noge do noge, od glave do glave proti голу kot grmenje po oblakih. Nasprotna obramba pa tudi ni bila iz voska. Mestni so se uspešno upirali in tako ni prišlo do poloma.

Sreča se je nagajivo nasmehnila zdaj enim, zdaj drugim. Nenadoma pa se je zgodilo, česar nihče ni pričakoval.

V eno znamenitih »lukenj« je namreč švignil močni Ciril. Zakadil se je kot ris na plen. Že je v splošni zmedi, ki je nastala, kot izstrelek puhlil z žogo vred, mimo prepadenega vratarja skozi mestna vrata. Na drugi strani se je komaj ustavil. Potem pa je kanil zavriskati, a ni mogel.

Sprva nihče ni mogel verjeti svojim očem. Nastopil je gluh trenutek, ki sta ga presekala dva odrešilna brlzigga Janekove piščalke — znamenje, da je Ciril zares zabil gol. Sledilo je nepopisno navdušenje, ki ga ni bilo mogoče več stopnjevati. Najbolj navdušeni so pridrli celo na igrišče, da bi dvignili Cirila na rame. Vsi so mu stiskali roke in čestitali in skakali okrog njega.

Dve : ena za SKS! Tega bi človek nikoli ne verjel.

Tekme pa s tem še ni bilo konec. Vse se je lahko še naglo preokrenilo. Srakar je neprestano pogledoval na uro. »Samo še pet minut zdržite!« je klical solatarjem. »Še pet minut!« je šlo sporočilo po vsem igrišču in povečalo napetost do kraja. Mestni so navalili z obupno odločnostjo. S tako silo in spretnostjo, da je solatarjem zmanjkovalo sape.

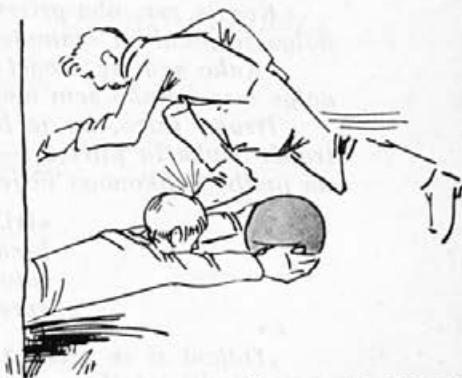
Lavo je stal v голу na ostri preži. Sklonjen naprej, je budno zasledoval gibanje žoge in igralcev. Preigrali so se neprestano v nevarno bližino njegovega svetišča. Branilci in krilci pa so jih hrabro odbijali nazaj v nasprotno polje. Gledati je moral posebno Fredija. Ves penast od naporov je kar posinel v obraz. Lavo je poznal njegove nevarne strele in se jih bal.

Prav ta hip je Fredi prestregel ostro podano žogo, ki bi jo moral dobiti Sony, a jo je, počasne, zamudil. Fredi jo je gnal pred seboj kot strelo. Vsako sekundo si je skrajšal razdaljo do Lava. Kot blisk je brzel. Sreča je tekla z njim, kajti nihče mu sedaj ni mogel odnesti žoge z nog. Zdaj je prekosil celo branilca, ki sta se upala predaleč od vrat. Sony še teče za njim, da bi popravil prejšnjo napako! Ali mu bo odvzel žogo? Ne, kajti Fredi ga je v brezobzirnem poletu kar odpihnil. Nihče več ga sedaj ne bo mogel ustaviti! Lavo, kaj bo zdaj? Lavo!

Ne sliši huronskega krika množice. Vidi samo še Fredija, ki se žene naravnost nadenj. Zdaj zdaj bo opalil! Še pet, šest korakov, en sam skok še pa ga bo pregazil!

Na tehtnici je slava zmagovitega SK Solate! Zavest neznanske odgovornosti se je zvalila na Lava. Čudežna sila ga presune. Zdaj ve, kaj mora storiti. Fredija ne sme pustiti do strela! Te misli in sklep so ga prešinili v hipu, še preden ga je Fredi v skoku dosegel.

Vrže se naprej. Pade Frediju na noge. Z rokama poseže, popade, zagradi, drži!... Silen udarec ga zadene v glavo... Zgublja zavest. Zamolklo bobnenje sliši okrog sebe. Glasovi množice — slap divjega veletoka... Potem pa tišina brez konca... Globoka nezavest — — —

(Konec prihodnjic.)

Od te zgodbe je že toliko let, da ni o ljudstvu ne čevljev ne dret. Takrat torej, pred sivim časom, je živel v mestu Vineti — daleč na severu — trgovec Krut Radodaren. S pridnim delom in varčevanjem si je prihranil veliko imovino. Povsem srečen pa le ni bil: usoda mu ni naklonila potomcev. Zato je na stare dni redil kakor svoje dete sorodnika Radovana. Po Krutovi smrti je ta podedoval posestva in urno pogнал, kar je bila naštedila spretna in okretna roka. Leto in dan je mladenič razsipal, razmetaval, tratil in trošil, nato pa zabredel v skrajno stisko.

Že nekaj dni je od zore do mraka brez strehe in brez utehe taval po lepem mestu. Prositi si ni upal, beračiti še ni znal. Znanci, katerim je prej večkrat plačeval za jedačo ali pijačo, so se ga ogibali, dobro vedoč, kam ga je zavedla njegova nepreudarnost. Ta ali oni bi mu bil rad kaj ponudil, vendar govoril je sam pri sebi: »Če ga zdajle za silo podprem, se me ne-bodigatreba oprime kakor klošč in ne pojde več proč. Tako ga bom imel na vratu kdo ve kako dolgo.«

Sestradan in utrujen je Radovan primeglil mimo gosposke hiše, kjer se je reklo: Pri Manu. Nad vhodom je bila naslikana riba. Bila je to slani-karna. Dekliči in fantiči so trebili in čistili »morske sadeže«. Ko so nekaj časa delali, so prenehali, da se odpočijejo in použijejo prigrizek. Za pri-boljšek pa so dobili še poslastice — sladoleda. Eden dečkov, ki se je odli-koval s posebnim darom, da je hitro našel besedo ali cel stavek, čitljiv v dve smeri, je zapel:

Man, i sladoled i delo dal si nam ...

Ali je s tem hotel reči, da je v delu samem sladkost? Tega ne vemo. Tega tudi ni razumel pohajkujoči Radovan, ki je bil zdaj kar že bolj Tugo-mer, otožen človek. Lakota ga je premočno ščipala, temà se mu je delala pred očmi. Gredoč mimo pekarnе, se da premagati skušnjavi: popade rumen hlebček in uide. Pek teče za njim kričeč: »Držite tatú! Primité tega tu!« Radovan je upal, da unese pete, ali ljudstva se je bilo nagrmadilo preveč in ni mogel skozi množico.

»Bes te lopí, nesrečni veseljak!« se je razhudil sodnik Upravda na Radovana. »Krasti si se lotil? Tolikšne dedovine nisi znal prav uporab-ljati! Ni treba, da bi bil človek skopuh in stiskavt, a toliko naj si prištedi, da ne bo svojemu bližnjemu v breme. V zaporu razmišljaj o svoji sprije-nosti. Nadejam se, da te obide pravo spoznanje in se sčasoma poboljšaš.«

Na sodnikov migljaj so straže zgrabile zmikavta in ga pahnile v zatvor, pičlo razsvetljen z zamreženim oknom.

Kes je pes, oba grizeta. Tudi Radovana je grizla in pekla huda vest, dolgo je jokal od sramote.

»Kako sem se mogel toliko izpozabiti!« si je krčevito s prsti segal v dolge lase. »Kako sem mogel zafrčkatí svoje blago in seči po tujem?«

Drugo jutro, ko je bil še nepotolažen, je priletela na okno njegove tranče sivkasta ptičica — operjen, krilat in kljunat ocvirek z rdečo liso na prsih. Lahkonogo bitje je pred mrežo zažgolelo:

»Oj Radovan, oj Radovan
kesá se svoje zmole,
zato napoči skoraj dan
spregleda in dobrote ...«

»Odkod si se vzela, taščica, ki mi praviš te sladke stvari?« se je na glas začudil jetnik.

»Od zgoraj prihajam,« je zadržala rdečepersnica, »odpuščeno ti bo in v rokah boš imel zaklad, ki ga ne smeš ugonobiti. To je najdražji zaklad, ki ga more človek najti. Odkriješ ga pa, kadar ti to jaz napovem.«

Mladenič je poslušal tolažnico, ki se je oglašala slednji dan, da bi mu slajšala in krajšala čas. Nekoč je bil že nestrpen in si je želel vedeti, kdaj ga obišče velika sreča.

»Jutri!« je zagostolela taščica, se nagrbila, zatem iztegnila vrat, da je na mah postala vitka, nato frrr!

Drugo jutro je pršelo, in sicer po prastari navadi, od zgoraj doli. Preden se je prikazala krilata družica, je že prištorkljaj ječar s svežnjem ključev, odklenil tesno čumnato in oznanil:

»Pojdi, Radovan, odkoder so te noge prinesle. Milostivi gospod sodnik ti je izpregledal ostanek kazni.«

»Nikamor ne grem, blaženost me čaka tukaj,« se je branil kaznenec in ni maral proč. Menil je, da mora zdaj zdaj prifrleti nenavadna krilatica in mu razodeti, kje leži skriti zaklad.

»Zmešalo se mu je«, sočutno govori ključar bolj zase ko za ujetnika, toda preprosti se ne da: ukaz je ukaz. Radovana, oslabelega od večdnene postja in potem še od čepenja v nezdravem prostoru, siloma potisne skozi železna vrata in ga sune na ulico.

Ves iz sebe stopa osvobojenec po tlaku. Jeza ga lomi, da ne bo več videl taščice in nikoli zvedel za tajno bogastvo. Besen se zažene proti izložbi, kjer jame razbijati s kamnom, dokler ne pride paznik. Razgrajač se da brez odpora odgnati. Zapro ga v isto celico, kjer je plesnel že celo vrsto dni. Tedaj pa prhne taščica na okno.

»Nesrečnež, kaj si počel!« zatrepeta s krili. »Mar si se tako poboljšal? Zdaj te pravica že ne bo več tako brž izpustila.«

»Tukaj sem želel ostati, da bi slišal kaj več o zakladu.«

»Jaz sem imela na umu — delo ... Delo je neizčrpen zaklad, to je vir zdravja, zadovoljstva, blaginje. Poslej boš dolgo tu sedel in ko prideš na svobodo, te morda prešine veselje do dela. S tem boš rešen in srečen.«

Zgodilo se je, kakor je napovedala preroška ptica. Ko je odsedel svoj odmerek, je prišel bivši bogatin na prosto in se poprijel posla. Kmalu je vzljubil svoj opravke in razumel, kar je nekoč pel tisti dečko:

Man, i sladoled i delo dal si nam ...

ENA JE MATI ...

DANILO GORINŠEK

Na svetu zvezdic je milijon,
vsa noč je pozlačena,
milijon je ptic, milijon cvetic,
a mati je le ena!

Utrinjajo se zvezdice,
cvetica bo ovela,
umolkne ptica ... Nad teboj
le mati bo bedela ...

Cicibanov rod

PESTERNA

FRANCE BEVK
Ilustriral LJUBO RAVNIKAR

14.

Tisti večer Nežka ni hotela k mizi. Ni čutila lakote. Ko ji je Mejačevka revsnila, naj se pobere, je odšla v vežo. Ni se bala strahov. Bili so malenkost proti tistemu, kar je nosila v duši. In nazadnje — domov ne sme, strahovi naj jo pojedjo. Le naj jo in sama oblekca naj ostane. Naj vidijo, kakšno krivico so ji storili. Ne bo se branila.

Strahovi je niso pojedli. Živa je prišla do postelje in otipala odejo. Bila je vsa premočena, obleka se ji je kuhala na telesu, a se ni slekla. Oblečena je legla na odejo. Bila je sama, tako sama, kot še nikoli na svetu. Vsi so hudi nanjo. In punčko je izgubila. Ne bo je več videla.

Zagrebla je obraz v dlani in zajokala. Solze so ji tekale iz čiste žalosti zapuščenega otroka, ki so mu naredali krivico. Solze, ki jih angelci zbirajo v zlate puščice in jih nosijo naravnost pred Boga.

Utolažila se je, se zvila v klobčič in razmišljala. Najrajši bi bila utekla od Mejača. Zakaj je mati takrat ni vzela s seboj, ko jo je prosila? Kako bi jo sprejela, če bi zdaj pritekla domov?

Tedaj je nekaj zaškrbljalo. Stresnila se je, dvignila glavo in poslušnila. Nekaj je cvrkalo, kakor da nekdo počasi odriva leseni zapah vrat.

Od zunaj, s prsti skozi veliko špranjo... Tam so bila namreč vrata. Nanje so včasih pristavili z brega mostič, po njem so nosili deteljo pod streho. Ob zidu pod vrati je stala skladovnica polen.

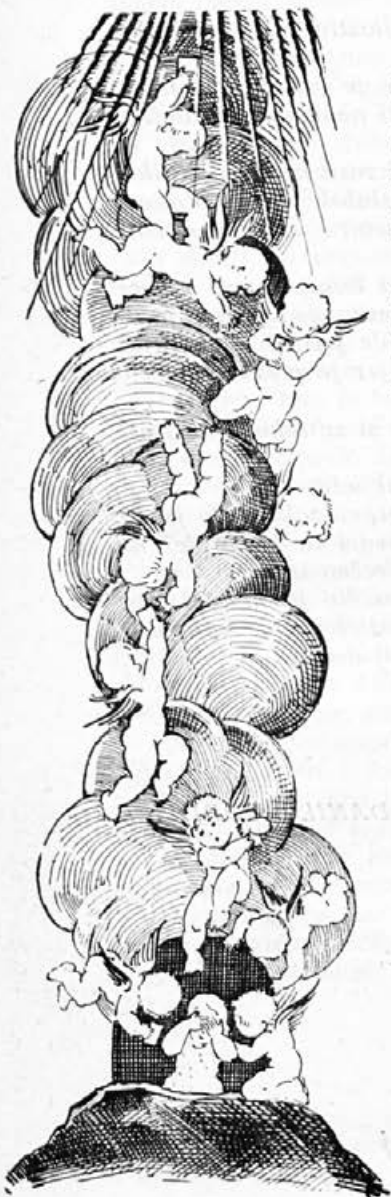
Sedla je na postelji in tako napeto strmela, da so jo bolele oči. Res, vrata so se malce odprla, skozi je bil videti medel odsvit noči. Obšel jo je mraz po vsem hrbtu do prstov na nogah.

»Šaj vem, da si ti, Tinče,« ji je glas drhtel od groze. »Šaj vem!«

Nekdo jo je šepetaje poklical. Bil je Tinče. Da, bil je on. Zdaj, ko je vedela, kdo je, da je res on, je ni bilo tako hudo strah. Skoraj nič. Celo razveselila se ga je, da ni tako sama. Kaj ji hoče?

»Nežka, kje si?«

»Tu,« je šepnila.

Po glasu je spoznala, da ji noče hudega. Saj ga ni videla, le slišala ga je, kako išče do nje. Počasi, previdno, da bi ne škripale deske.

Slednjič je dosegel posteljo in jo je otipal.

»Punčko sem ti prinesel!« je rekel.

Bila je presenečena. Tega je najmanj pričakovala.

»Daj!« je iztegnila roke. »Kje jo imaš?«

»Tu. Nál!«

Otipala jo je v temi, jo zgrabila in privila nase. Vsa je drhtela od hvaležnosti, zacvilila je od veselja. Tinče je sedel na rob postelje.

»Tiho, da naju ne slišijo,« je rekel.

»Kje si našel punčko?« ga je vprašala Nežka.

»Gospodinja jo je bila vrgla v smeti...«

Nežka se je zopet spomnila vseh krivic. Drobnost ji je zadrhtela brada. Tudi Tinče je bil kriv njene žalosti. Ni mogla pozabiti.

»Zakaj... si mi bil prej vzel... Pikapolonico?«

Tinčetu je bilo nerodno. Pogledal je proč, nekam v temo.

»Ker si rekla, da sem te... strašil...«

»Ali me nisi?«

Tinče je odločno stresnil z glavo: »Ne!«

»Kdo pa me je?«

»Tega ne veš? Filip!«

Nežka je čepela na postelji in strmela v Tinčeta. Torej je res? Zdaj se ji je zdelo čisto naravno, da je bil Filip. Zato ga je bil gospodar tudi udaril. Zdaj je razumela. Tinče torej le ni bil tako zelo hudoben deček, četudi je imel veliko, kuštrasto glavo. Storila mu je bila krivico. Bilo ji je žal, a nobene ni rekla. Nekaj časa sta molčala.

Nebo se je bilo medtem uvedrilo, prikazale so se zvezde. Včasih je potegnil vetrič in zašumel v listju.

»Ali te je gospodar hudo?« se je slednjič oglasila Nežka.

»To ni nič,« je Tinče omalovažujoče zganil z glavo, a se mu je od užaljenosti in ogorčenja tresel glas. »Saj me je že večkrat. Pa ti? Jaz na tvojem mestu bi utekel.«

Nežka ga je gledala in poslušala kot odraslega moža. Z vso dušo se je naslonila nanj. Govoril ji je strašno po srcu. Saj jo je misel na beg neprestano obletaval. Znova je zajokala.

»Nežka, tiho!« je šepetal pastir. »Če te slišijo... Kar uteči! Ako ne utečeš, ti jutri zopet vzamejo punčko... Saj ti bom pomagal.«

Vzamejo punčko? To je odločilo.

»Ali utečeš tudi ti?« ga je vprašala.

»Ne!« je žalostno odmajal z glavo. »Ne smem. Ostati moram do svetega Jurija.«

Nežka je posedela še za trenutek. Nato se je naglo dvignila in tiho stopila s postelje.

Za kozolcem sta se poslovi-
la. Tinče, telebanček, ni vedel,

zakaj ga tako milo gledajo Nežkine oči. Da bi jo spremlil vsaj do potoka! Prosim se ga ni upala.

Morda se je bal strahov, ko bi se vračal. Tudi se je ves tresel, da bi domači ne izvedeli, kako je pesterni pomagal pri begu. In da ji je vrnil Pikapolonico. Mudilo se mu je, da bi čimprej legel k hlapcu na seno.

»Ali boš stal še malo tu?« ga je plaho vprašala.

»Bom«, ji je obljubil.

In tedaj se stekla po klanecu. Poskakovala je in visoko privzdigovala noge, da bi se ne brenila v palec.

Pa je postala in se ozrla. Ali Tinče še stoji na klanecu? Kozolec je videla, a pastirja ni mogla razločiti.

»Tinče!« je poklicala.

»Oj!« se je oglasil.

Še je bil tam. Bilo ji je dobro. Skoraj tako, kakor da jo spremlja vso pot.

Tekla je dalje... Tam, kjer se od klanca cepi steza, je znova postala in se ozrla. Tedaj ni več videla kozolca. Zatonil je bil za drevjem. Bržkone tudi Tinčeta ni več. Ostala je sama.

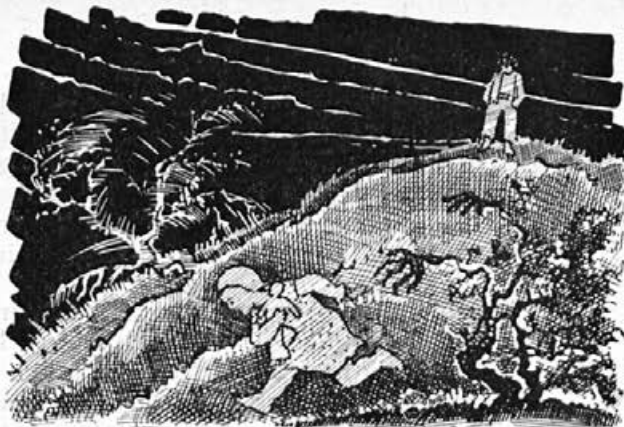
Stopila je na stezo. »Pri studencu na levo,« je rekel Tinče. Ta pot vodi naravnost do potoka. Ni mogoče zgrešiti.

Steza je bila ozka. Bila je temnejša kot klanec. Po obeh straneh je stalo gosto drevje in grmovje. Zdaj ni mogla tako naglo teči kot prej. Bala se je, da se ne spotakne. Ali pa, da zaide pod pot. Držala se je brega. Zdaj pa zdaj se ji je roka dotaknila mokre trave.

Zdaj bi je nič več ne moglo ustaviti. Niti misel na to, kaj poreče mati. In niti strahovi.

Strahovi! Bila jih je polna njena domišljija. Kadar se je storila noč, so izleteli ko roj čebel in se postavili ob pot. Prav dobro jih je videla. Bili so zgolj njeni znanci, pregrozne pošasti s stoterimi rokami. Bala se jih je, tako se jih je bala, da je bila na pol mrtva. Solze groze so ji stopale v oči. Morala jih je napenjati, da bi videla v temi. Pa bi bila najrajši mižala. Usta je imela odprta. Kazalo je, da bo vsak hip zavpila. Toda ni se oglasila. Saj bi se bila prestrašila lastnega glasu.

Od dežja težke veje so visele na pot. Tu pa tam tako nizko, da je z glavo

zadela vanje. Vselej so se ji težke kaplje vsule na lase in za vrat. Nežki se je vsakikrat zdelo, da so se je dotaknili mokri, mrzli prsti. Za hip je počenila in pridržala sapo... Zopet je hitela dalje.

Kaj pa je tam? Nekaj temnega je stalo ob poti. Čisto nič ni bilo podobno drevesu. Velik, divji mož, ki je pravkar stopil iz gozda in stoji ob stezi. Velikanski lasje so mu štrleli na vse strani.

Od strahu je zaječala in počenila, kakor da se hoče stuliti v nič. Solza se ji je utrnila po licu. Toda morala je dalje. Prav mimo moža, ki je stal nepremičen in se je zdelo, da tišči roke v žepih... Zamižala je, da bi ga ne videla. Z roko je tipala ob bregu, tako je na slepo hitela mimo. Z nogo je zadela ob kamen, skoraj bi bila padla. Pogledala je predse, mož je bil izginil. Že je bila mimo njega. Bala se je ozreti. Razločno je čutila, da se je mož premaknil in hodi za njo. S težkimi, neokretnimi nogami: cop, cop! Strah jo je spreletel po hrbtu, a se še vedno ni ozrla. Cop, cop! Zdaj zdaj jo bo zgrabil za vrat. Cop, cop! Potem je utihnilo. Razbijalo ji je le srce: tike - teke, tike - teke...

Steza je bila strašansko dolga. Vila se je okoli obronka, vedno niže, ni je bilo konca. Ko je z materjo hodila po nji, se ji je zdela mnogo krajša. Že dolgo je slišala šumenje potoka. Toda steza se je vlekla dalje, potoka ni bilo. Ponoči je bil svet ko začaran. Ali je zašla?

Slednjič se je grmovje razredčilo. Nežka je obstala ob potoku. Ob nevihti je bil narasel, penil se je in šumel, zibal veje, ki so visele v strugo. Na drugem bregu je bilo videti temno grmovje. Koče ni bilo videti. Bila je vsa pogreznjena v temo. V njenih oknih ni bilo luči.

Nežka je drhteča, a vendar pogumna stopila na brv. Nikogar ni bilo, ki bi jo bil prijel za roko, ali jo vzel v naročje. Naredila je nekaj korakov. Brv je bila mokra, spolzka. Pod njo so se svetlikale pene, ki so ji škropile na bose noge. In se ji je zdela še ožja in bolj vegasta kot drugkrat. Postala je in pogledala po nji. Ni je bilo videti do konca. Izgubljala se je v temi nekje na sredi. Kakor da je odžagana in vodi v prepad.

Nežko je obšla groza in stiska. Čutila je, da ne pride do konca. Omahnila bi in zletela v valove. In tudi nazaj ni mogla. Kako naj se obrne? Od šumenja in vrenja vode se ji je delala omotica v glavi. Zajokala je — a samo za trenutek. Tedaj jo je zopet obšel pogum. Obrnila se je, naredila nekaj korakov, zopet je bila na trati.

Minila jo je smrtna groza. Obšla jo je obupna žalost. Počenila je v mokro travo.

»Matil!« je zaklicala. »Matil!«

Šumeči potok je požiral klice.

»Matil! O, matil!«

Nič se ni oglasilo. Vseokrog je ležala temna, gluha noč.

Na drugi strani potoka se je nekaj zganilo. Zdelo se ji je, da venomer počepuje in vstaja ter jo vabi z veliko, kosmato roko.

Nežka je planila kvišku in se zatekla pod leskov grm.

»Matil! Matil!«

Tedaj, ko ni bila tako blizu šumeče vode, se ji je zdel tudi glas močnejši. Ali je dosegel drugi breg? Kočo v strmini?

Klicala je, da bi priklicala mater. Vpila je, da bi prekričala strahove, jih preplašila, da bi si ne upali blizu.

»Matil!«

Utopljenec na drugi strani potoka pa je počepaval in se dvigal, jo vabil z veliko, kosmato roko.

(Konec prihodnjič.)

O PETELINU IN TREH KURAH

MITJA

*Petelin in tri kure,
kokodajs, kokodajs, kokodajs,
korakajo tri ure,
kokodajs, kokodajs, kokodajs.*

*Se naveliča prva, glej,
ne mara več naprej.*

*Petelin in dve kuri,
kokodajs, kokodajs,
korakajo dve uri,
kokodajs, kokodajs.*

*Se naveliča druga, glej,
ne mara več naprej.*

*Petelin z eno kuro,
kokodajs,
koraka eno uro,
kokodajs.*

*Se naveliča ta in glej,
ne mara več naprej.*

*Petelin se ozre,
ne vidi kur — od žalosti umre!*

TONČEK-BALONČEK

ANTON INGOLIČ
ilustriral FRANCE MIHELČIČ

In že so drugi možički prikotalili ogromne sode. Ti niso bili vsi enako veliki, eden je bil takšen, da je zaslonil sonce in je mahoma postalo mračno. Na tem sodu je bilo napisano z velikimi črkami »V o d a«, nekoliko manjši pa je nosil napis »M l e k o«; ostali, precej

manjši pa »Kis«, »Malinovec«, »Kava«, »Čaj«, »Kakao« in »Olje«. Vmes se je opotekalo nekaj možičkov in se strahovito spakovalo, nosili so veliko steklenico z napisom »V i n o« in nekoliko manjšo, ki je imela še strahovitejši napis, in sicer »Ž g a n j e, l i k e r j i«.

»Toliko vina in žganja vendar nisem pil!« je oporekal Tonček.
 »Samo spomni se, vsak dan skoraj pol kozarčka vina, čeprav me-
 šanega z vodo, čaje z žganjem pa likerje. To ni nič? Le spomni se,
 narobe mladi junak!«

Tedaj so se znova oglasile trombente. Prikorakala je nepregledna
 vojska možičkov, a namesto puške je imel vsak na hrbtu žemljo.
 Strumno so korakali mimo. Častniki ob strani pa so nosili namesto
 sabelj potice ali pa torte. Nepregledne vrste so se valile mimo.

»Koliko pa jih je?«

»Več kakor pet tisoč!«

Odslej si Tonček ni upal več spraševati, saj ga je postajalo vedno
 bolj groza pred ogromnimi količinami najrazličnejših jedil, ki jih je
 pojedel. Nemo je strmel z odra.

Ko so bili možički z žemljami končno mimo, so se zvrstili drugi
 z velikimi škatlami peciva, sladkorčki, čokolado in drugimi slaščicami.

Nato je priteklo kakšnih sto možicev vsak s svojim hlebom kruha. Kotalili so jih po tleh kakor obroče. Spet je zatrobentalo. Novi možički so se približali z ogromnimi zaboji. Na zabojih je bilo spet napisano, kaj je v njih. Največji zaboj je nosil napis »Krompir«, ostali pa »Riž«, »Fižol« in še drugo. Nato so se vrstili možički s košarami, v katerih so imeli jabolka in drugo sadje, jajca, citrone in še drugo, česar ni mogel Tonček niti spoznati. Naposled so prišli možički, ki so imeli sicer manjše steklenice in škatle, a zato so bili napisi na njih toliko bolj presenetljivi, n. pr. »Črnilo«, »Franc-Jozefova voda«, »Ribje olje«, »Sneg«, »Drevesna skorja«, »Papir«, »Svinčniki« in še razni napisi.

»Vsega tega vendar nisem jedel!« je vzkliknil Tonček ves bled v obraz, v trebuhu pa je čutil takšne bolečine, da se mu je delala tema pred očmi.

»Le počakaj, to še ni vse,« se je nasmehnil možiček.

In res. Zdajci je prilezlo mimo precej črvov, kakršni so v jabolkih in češnjah, in še nekaj golazni, da je Tončka prevzela zona. Potem pa je nastal v zraku silen piš; Tončku so se jela mašiti usta z nečem, česar pa ni mogel videti. Pohajala mu je sapa, dušil se je, zdelo se mu je, da bo vsak čas padel v nezavest.

»Kaj pa je to? Pomagajte mi!« je zaječal v smrtni grozi.

»To so bacili! Zdaj vidiš, dragi Balonček, da si vendar dovolj pojedel. Ali boš spet storil tako, kakor si pred leti, ko te je gospod učitelj poklical in vprašal: »No, Tonček, koliko pa je ena in ena?« Ti si molčal, učitelj pa ti je skušal pomagati, zato je vprašal še enkrat: »Koliko pa je en krožnik fižola in še en krožnik fižola?« Tedaj si junško vstal in odvrnil: »Premalo, gospod učitelj!« Ali boš tudi zdaj tako odgovoril? Da boš še nazorneje videl, koliko si že pojedel, ozri se tja!«

Tonček se je, težko dihaajoč ozrl, kamor je pokazal možiček. Pred njim je stala ogromna gora, kakršne še ni videl nikoli; od spodaj so stali zaboji, ki so jih prej možički nosili mimo, na njih sodi, potem pa razne živali in vrh vsega velik vol, ta se je nekaj časa oziral na vse strani, potem pa zaklical s človeškim glasom:

»Ljudje, glejte in čudite se! Vse to je pojedel Tonček - Balonček! Slišite, ljudje, pogledjte in čudite se!«

Pašnik se je nenadoma napolnil s samimi Tončkovimi znanci, ti so se jeli strahovito smeјati in kazati nanj. Tonček se je skušal skriti, a ni mogel. S strahom je opazil, kako mu narašča trebuh in že je začutil, da je ogromna gora z zaboji, sodi, škatlami in živalmi v njegovem trebuhu. Kravi mukata v njem, vol govori in zajci se zalelavajo v črevesje. Zakričal je na vso moč.

V tistem hipu pa je nastala strahovita eksplozija in Tonček se je znašel pod mizo. Začudeno se je oziral na vse strani. Šele čez dolgo je spoznal, da so bile vse to sanje, le želodec ga je še strahovito bolel.

Kmalu nato je vstopila mati s klobasico in kruhom, oboje je postavila na mizo pred smrtno bledega Tončka in rekla:

»Ná, tu imaš za južino, saj si gotovo že lačen!«

Tonček-Balonček pa je razprostrl roke in spregovoril:

»Hvala, mama! Nisem lačen! Dovolj sem že jedel! Celo preveč! Odslej bom jedel polovico manj!«

»Hvala Bogu, da si prišel končno k pameti«, je mati vsa vesela vzkliknila, »pri vsaki stvari je potrebna zmernost, pri jedi pa najbolj.«

POLŽJA TEKMA

MIRKO KUNČIČ

Trije bratci, trije polži,
takšni, ki brez hiške
se potepajo po svetu,
črni kakor miške, —
radi slavni bi postali,
pa so brž sklenili:
Imenitno tekmo bomo
v teku priredili!

V tihem logu so se zbráli.
Hrošček dal je znak,
polži so se v dir pustili...
Kdo bo, kdo prvak?
Kakor brzi vlak sopihal
prvi je na cilj,
mesec dni je tekel, tekel —
pa je prvi bil!

JE UMRL

JE MILO

OB LESENEM

NA

BLIŽNJEM

PA SO

POREDNI

IN SE

„JOJ,

PA JOKA KAKOR

V MALI

!“

JE ŠE BOLJ

. Iz

SO MU PADALE

DEBELE KAKOR

„KAJ BI NE

KAKOR

V MALI

, KO PA MI

JE

NAPOVEDALO VOJNO. S

ME STRELJA IN

S

. GLEJTE,

MI JE ŽE SKORO Z

ZBIL,

MI JE ŽE ODBIL. NA

SE BOM NAGNIL,

BOM ZAPRL PA

POREDNI

SO ZAČIVKALI IN

NA

ŽALOSTNEGA

. TAM SO

„HAHA, HAHA, KMALU OB

NE BO VEČ

. ČIV, ČIV,

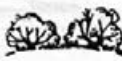
ŠE MALO JE ŽIV.

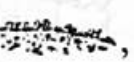
ŽIV, ŽAV, SE S

JE BOJEVAL.“

KO JE TO SLIŠAL, JE SKLONIL IN SE
STOPIL V . SAMO JE ŠE OSTAL OB

IZZA JE POKUKAL IN POZVONIL ČEZ
 IN SKOZI IN ČEZ IN

„BIM, BAM, S PISANE ,
IZ ZELENEGA , PRIDITE K NAM, SE JE
SKLONIL IN JE V UTONIL!“

KOMAJ JE BELI , ŽE JE IZ PRIŠLA
, PRITEKLA , SE PRIZIBAL IN SO PRI-
FRČALI . STOPILI SO OKROG , SE PRIJELI
ZA IN TAKOLE ZAPLESALI:

ČUDEN ZAJČEK

MIRKO KUNČIČ

Skozi okno v belo sobo
vtihotapil se je zajček,
nagajiv kot gozdni škratec,
droben kot golobji jajček.

Splezal je najprej na steno,
potlej pa naravnost zviška —
hopla, hop! na nos je Majdi
skočil kakor drobna miška.

Grozen strah prevzel je Majdo;
kakor gramofon navila
je svoj jokec... in iz njega
je planila pesem mila.

Brat Andrejček tam ob oknu
z ogledalom v roki stal je:
vanj lovil je sončne žarke —
Majdi zvonko se smejal je.

Igra »Miške« je bila zelo zabavna in otroci so jo ponavljali, dokler se ni Janko izpremenil iz miške v mačko in polovil vse miške, da so ležale mrtve sredi sobe na tleh.

Toda le malo časa je bilo tiho in mirno, kajti miške so se kmalu začele oživljati. Druga za drugo je počasi vstala in smuknila k teti Betki.

»Lepa je ta igra, tetka!«

»Da, lepa,« je odvrnila tetka, »a za danes naj bo tekanja in rajanja dovolj. Večer je lep, lahko posedimo nekoliko časa pred hišo in se kaj pogovarjamo.«

»Da, da, tetka, pogovarjajmo se. Povej nam povest, zgodbo ali pravljico, kar koli hočeš, da bo le dolga in lepa.«

»O razbojnikih,« predlaga Janko.

»Ne, raje o mladi Bredi,« prosi Anka.

»O beli kači,« prosita Tinka in Tonka. Tinček pa bi rad tisto o mrtvaški srajčici.

»O mrtvaški srajčici nikar, preveč je žalostna,« prosita Tinka in Tonka. »Táko nam povej, da bo vesela.«

»Ne bom vam pripovedovala takih, ki jih že poznate. Pogovarjali se bomo o čem drugem. Lahko zapojemo tudi še kako pesem.«

»Pesem z igro?« so vpraševali vsi vprek.

»Mar se niste že dovolj naigrali, naplesali in naskakali pri miškah?« je vprašala mama. »Mar res ne morete nič mirovati in biti malo tihi?«

»Saj smo sedeli mirno, ko smo delali dež,« je ugovarjala Tinka.

»In ko smo bili mrtve miške, smo bili tudi čisto tihi in mirni,« je dejal Tinček.

Teta in mama sta se nasmehnili. »To ste neugnani,« je menila mama. »Tetka vam bo ušla nazaj v mesto. Prišla je vendar na počitnice, vi pa venomer silite vanjo.«

»Ko pa želimo, da nas nauči veliko lepih reči!«

»Nu, dobro!« je dejala teta. »Pa pojdimo ven!«

Toda komaj so bili zunaj, so opazili, da kukajo izza vsakega vogla še druge otroške glavice, ki niso spadale pod domačo streho. Iz vse sosesčine se je zbrala otročad pred Bernardovo hišo. Ko je bilo pa sedaj tam tako veselo in glasno!

Janko je radovedneže že hotel nagnati, a teta ga je ustavila in rekla: »Ravno prav, da so tu, nas bo več. Otroci, le pridite bliže. Igrajte se tudi vi z nami.«

Takoj je bilo pred hišo vse živo. Teta jih je razdelila v različne skupine. »Igrali bomo rokodelce! Prva skupina bodo kovači, druga tesarji in mizarji, tretja krojači in četrta čevljarji. Vsaka skupina zapoje svojo rokodelsko pesem. Konec vseh pesmi bo enak in jo bomo zapeli vsi skupaj, takole:

*»Vsako delo je veselo,
če smo zdravi, pridnih rok,
bistre glave, urnih nog!«*

Teta je zapela tako lahek napev, da so se ga otroci takoj naučili. Potem je učila najprej kovače:

*»Tukaj trije smo kovači
in železo kujemo.
Trink, tink, tink, trink, tink, tink!
Bijemo po nakovalu,
da se iskre krešejo,
okrog glav nam plešejo.
Trink, tink, tink, trink, tink, tink!«*

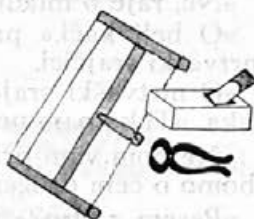

Nato so zapeli vsi:

»Vsako delo je veselo ...« itd.

Potem so prišli na vrsto tesarji in mizarji:

*»Smo tesarji in mizarji,
leš mi obdelujemo.
Bum, bum, bum. Bum, bum, bum!
Naj bo javor, hrast, macesen,
bor in lipa ali jesen,
se v rokah izpremeni!«*

Samo eden iz skupine:

*»Žagam, vrtam in skobličim,
mize, stole izobličim.«*

(posnema gibe teh del z rokami).

Vsa skupina:

*»Zraven žvižgamo poskočno,
da gre delo žurno, ročno,
hitro, hitro izpod rok!
Bum, bum, bum. Bum, bum, bum!«*

Vsi otroci:

»Vsako delo je veselo ...« itd.

Za mizarji in tesarji se oglasijo krojači, ki z rokami posnemajo krojaške gibe v taktu pesmi:

*»Mi veseli smo krojači
in blago zrezujemo.
Iгла z nitjo urno skače
enkrat ven in zopet v hlače,
da jih vkup sešijemo.
Hej, krojaček je vesel,
samo žvižgal bi in pel.
Hojladrijaja, hojladijaja!«*

Vsi otroci:

»Vsako delo je veselo ...« itd.

Končno je prišla vrsta na čevljarje:

»Kaj vam bom čevljar povedal,
ki na stolcu tu sedim?
Kneftra škriplje na vse kriplje
in po smoli ves dišim.
Tintadrata, tintadrata, tin, tin, tin!
Šilo vbadam, dreto vlečem,
stare škarpe v kot pomečem,
čizme nove naredim.
Tintadrata, tintadrata, tin, tin, tin!«

Vsi otroci:

»Vsako delo je veselo ...« itd.

In so rokodelci pred Bernardovo hišo toliko časa delali in peli, da se je zmračilo, da je zazvonila Zdrava Marija in jih je doma že čakala mlečna kaša in postelja.

RAJKO V ŠOLI

FRAN LOČNIŠKAR

Rajko je bil zelo radoveden, kako je v šoli. Pa so mu povedali, da je še premlad. „Le čakajte“, si misli, „grem pa sam!“ In se res odpravi v šolo. Po dežju pricaplja pred šolska vrata in potrka. Odpre mu gospod katehet.

„No, Rajko, kaj boš pa ti povedal?“ ga vpraša.

„K naši Micki bi rad!“ se odreže Rajko.

Gospod katehet ga pelje v razred in ga pohvali, ker je tako pogumen. Potem sede Rajko v klopi in posluša, kako so Judje mučili nedolžnega Kristusa. Še bi bil Rajko rad ostal v šoli, pa je že drugo uro prišla ponj mati. Sosedovi so ji povedali, da jo je pobrisal naravnost proti šoli.

Rajko je bil tih vso pot. In tudi doma ni zinil nobene. Jezno je gledal pred se in nekaj premišljeval. Potem pa je v omari poiskal lepo opleteno miklavževko in začel z njo nabijati po stolihi okrog mize.

„Kaj pa vendar delaš, Rajko?“ se čudi mati.

„Jude tepem, ker so Kristusa mučili,“ odgovori Rajko.

Doma in po svetu

NOVI GOSPODARJI

PAVEL KUNAVER
Ilustriral Rajko Slapernik

Danes ni bilo tako živo kakor običajno pod visokim gradiščem ob reki Nauportus. Dasi je sonce toplo pripekalo in so valovi prijazno vabili mladino k sebi, se jih je le malo odzvalo. Nekam poparjeni so se zbirali dečki in nekatere deklice na bregu.

Bili so to otroci onih trdovratnih prebivalcev nekdanje Emone, ki kljub vedno pretečim nevarnostim nikakor niso hoteli zapustiti rodni tal. Emona je ležala v ruševinah. Kakor da bi prokletstvo ležalo na nji. Ni se mogla več dvigniti, odkar so jo Huni porušili. Vedno in vedno iznova so prihajali od severa in vzhoda narodi, ki so zopet porušili in uničili to, kar so begunci, vrnivši se iz gozdov, zopet pozidali. Le stari puščavnik Teofil je ostal še v enem izmed trdnejših stolpov, vsi drugi so si postavili svoje koče na desnem bregu reke, da so bili bliže gradišču na vrhu griča in gozdovom, ki so jih še najbolj varovali.

Sedaj pa je zopet prišla do ubogih, v nemiru živečih kočarjev vest, da se bližajo novi rodovi barbarov od vzhoda.

»Kdo so ti ljudje, ki se bližajo zopet našim krajem?« je vprašal Marko, eden od gruče dečkov, ki je pod skalo čepela ob ognju.

»Jaz sem slišal, kako je moj brat, ki je šel kot oglednik po rimski cesti tja proti Celeji, povedal zbranim možem, da se jim pravi Sloveni«, je odvrnil mali Romanes, katerega oče je v teh nemirnih časih prevzel nekako vodstvo nad prebivalci ubornih koč pod gradom.

»Le zakaj neki ne bežimo v gozdove, kakor so storili to takrat, ko so prišli Huni in drugi divjaki v naše kraje?« se je oglasila neka deklica. Plašno je donel njen glasek, kajti od roda do roda so si pripovedovali tedaj vse grozote, ki so jih morali prestati Emončani in njihovi potomci od narodov, ki so v neizmernih trumah prehajali preko teh krajev doli v toplo Italijo. Pobrli so ljudem vse, kar so imeli in vsakega pobili, ki jim je prišel v pest.

Na mlade, vedno vesele dušice je legel temen oblak in zopet se je oglasila neka deklica: »Nekateri trdijo, da imajo pasje glave...« in ni še končala, ko je Markova sestra Fafija dodala, da je slišala, kako je soseda njeni materi zatrjevala, da žro celo otroke. Vsi so prestrašeni vzklili.

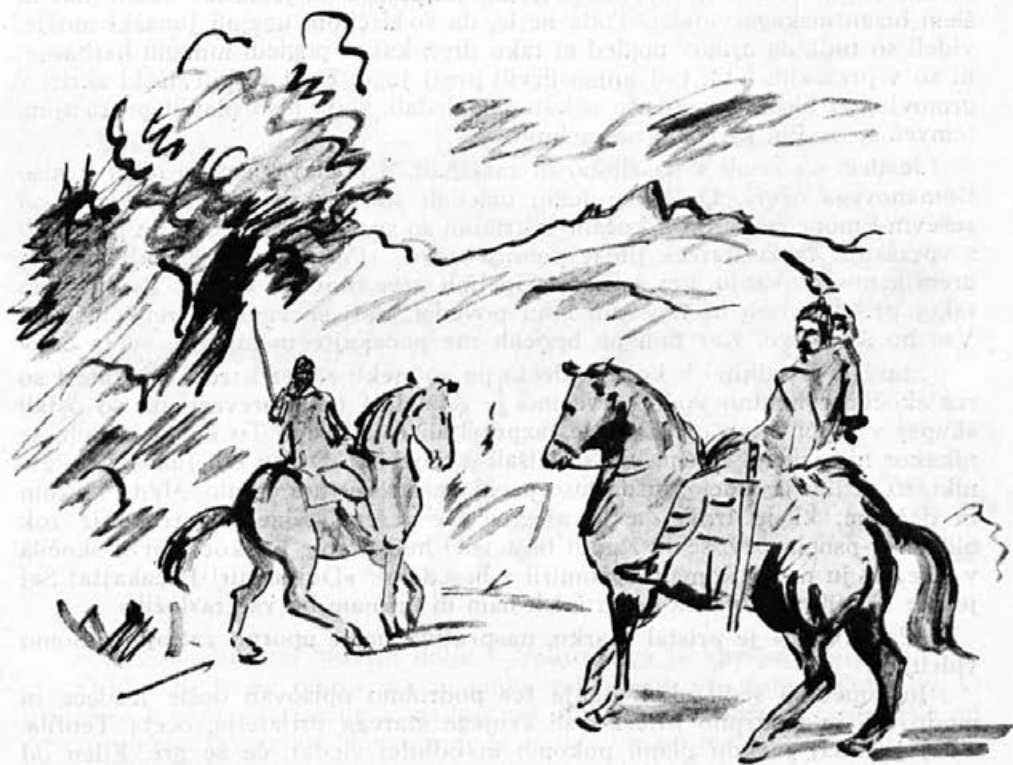
»Jaz pa sem slišal«, se je tedaj oglasil Boštjan, »da je oče rekel materi, ko se je vrnil od posvetovanja, naj pusti vse v miru, ker ni nevarno in da ne bomo šli v jame, in mati je nehala vezati cule. Kaj sta nato še govorila, ne vem. Le najboljše obleke je oblekel oče in odšel z nekaterimi drugimi možmi Slovenom naproti.«

»No, torej!« se je Marko tolažeče obrnil k deklicam. »Če bi bili res ljudozrci, prav gotovo jim nihče ne bi šel naproti. Morda so to celo zelo dobri ljudje!«

»O, to pa prav gotovo niso! Saj se je moj brat boril z njimi pri Petoviju in je bil tudi ranjen. In še na dan pred bojem, je rekel, so videli iz tabora,

kako je na oni strani, od katere so prihajali Sloveni, vse nebo žarelo, ker so požigali mesta in vasi. Pa tudi begunci so prišli k našim in nam pripovedovali najrazličnejše krutosti o Slovenih!« je uporno dejal eden od dečkov in drugi mu je pritrdil in dostavil:

»Moj oče je bil tudi tam. Ranjen sicer ni bil, sam pa je v boju nekatere ubil. Potem pa so neki begunci prišli klicat naše na pomoč in moj oče je odšel z malim oddelkom tja. Bila je mala vas in je že gorela; ti Sloveni pa, kakor jim praviš, Romanos, so vlačili ženske in otroke čez prag, jih morili ali vezali. Strašno je bilo, pravi moj oče. A potem so jih naši napadli in mnogo pobili in žene in otroke rešili. A med temi Sloveni je videl mnogo mož s pasjimi glavami! Da veš!«

»Pa le ne more biti res! Če bi bili taki, bi čisto gotovo bežali! Naših mož je mnogo premalo za boj, pa vendarle se nihče ne pripravlja na odhod! In ko je oče danes zjutraj odšel z nekaterimi Slovenom naproti, je posebej naročil materi, naj bomo kar mirni. Če bi nam pretila nevarnost, je dejal, da bi nam pravočasno poslal mladega Sekunda, ki zna najbolje jahati in je še vedno ušel vsem nevarnostim. In Sekund je šel z njimi Slovenom naproti!«

V tem se je na stari rimski cesti dvignil oblak prahu. Vsi so onemeli in strmeli so v daljavo.

»Orožje se sveti!« je vzkliknil eden.

Deklice so preplašene vzkliknile in pobegnile proti kočam.

Dečki pa, ki so bili pogumnejši, dasi jim je srce v prsih tudi hitreje bilo ob misli na psoglavce, so z zanimanjem gledali na bližajoče se konjenike, ki jih je bila le mala tropa. Dasi jih je zanimal predvsem blesk orožja, so

vendarle hitro razločili med konjeniki vranca Romanovega očeta, nato tudi posamezne svoje med tuji.

Šele ko so prijezdili konjeniki v njihovo bližino in jih je mladi Sekund peljal doli k vodi in preko plitvin čez reko, so se dečki poskrili v grmovje in na varnem opazovali došlece. Marko se je razveselil v srečo in drugi so se potolažili. Nobenega psoglavca ni bilo med njimi! Romanov oče se je pogovarjal z vodjem jezdecev, ki je odgovarjal v slabi latinščini. Bili so krepki junaki, zagoreli od sonca, kajti za njimi je bilo dolgo potovanje preko Karpatov in panonskih step. Oboroženi so bili prav različno, kajti od padlih nasprotnikov so najprej pobrali orožje, ki jim je utiralo pot proti boljšim krajem, v katere so želeli priti iz daljnih, neprijaznih step. Pot jih je vodila križem jugovzhodne Evrope, zato je marsikaterga od jezdecev krasil meč in šlem bizantinskega vojaka. Toda ne le, da so dečkom ugajali junaški mošnje, videli so tudi, da njihov pogled ni tako divji kakor pogledi mnogih barbarov, ki so v preteklih letih tod mimo drveli proti jugu. Dasi so bili dečki skriti v grmovju, so Sloveni vendarle nekatere ugledali; toda niso planili proti njim, temveč so se jim prijazno nasmehnili.

Jezdeci so zavili v naselbino in razjahali. S poglavarjem so odšli v hišo Romanovega očeta. Dečki so tedaj ugledali starega Teofila, ki je hitel od ruševin Emone čez brod h kočam. S krikom so se zagnali k njemu in ga obsuli z vprašanji. Toda starček jih je pomiril rekoč: »Počakajte! Počakajte! Sedaj grem k posvetovanju, ker so naši pripeljali prve Slovence k nam. Potem bom takoj prišel k vam in vse vam bom povedal. Bati se vam ni treba ničesar. Vse bo še dobro. Kar tam ob brzicah me počakajte in kopajte se ta čas.«

Starček je odhitel h kočam, dečki pa so stekli zopet k reki. Nekateri so res skočili v hladno vodo, a večino je doživljal tako prevzel, da so ostali skupaj v gruč in ob ognju dalje razpravljali o došlecih. To kar so videli, se nikakor ni ujemalo s tem, kar so slišali o Slovenih. Da so bili junaški bojevniki, to se jim je videlo, in da niso psoglavci, to je tudi držalo. Med Markom in dečkom, ki je trdil, da je njegov oče reševal žene in otroke iz rok Slovenov-psoglavcev, se je zaradi tega vnel hud prepir in skoraj bi si skočila v lase, če ju ne bi Romanov pomiril z besedami: »Dajta mir! Počakajta! Saj je oče Teofil obljubil, da bo prišel k nam in on nam bo vse razložil.«

»Pa naj bo!« je pristal Marko, nasprotnik pa je uporno vztrajal: »Bomo videli!«

In zopet so sedli okoli ognja ter podrobno opisovali došle jezdece in modrovali in nestrpno pričakovali svojega starega prijatelja, očeta Teofila. Zdaj pa zdaj je kdo planil pokonci in odhitel gledat, če že gre. Eden od nestrpnežev je tekel tudi tja pod grad h kočam, od koder se je kmalu vrnil, že od daleč kričeč: »Že gre! Že gre!«

Vsi so mu planili naproti in spremili očeta Teofila k njegovemu najljubšemu kotičku ob reki, k ognju pod skalo.

»Oj, vi neučakljivi! Saj ne gori voda in tudi Huni ne gredo!« jih je tolažil, ko so ga obsuli kakor tropa mladih volkov in zahtevali od njega pojasnil na sto vprašanj o Slovenih, katerih četica je sedaj ravno zopet odhajala preko reke in se na cesti spustila v dir.

»Toda povejte nam že, kdo so in kaj so. Ali res niso psoglavci?«

»No, sédimo lepo semkaj pod skalo, pa se bomo lepo pogovorili«, jim je rekel starček in se vsedel na vzvišen prostor.

»Najprej vas moram zagotoviti, da se vam in vašim staršem ni ničesar več bati«, je nato še dostavil.

Zopet so »zakaj«, »kako to« in slična vprašanja kar deževala nanj.

»Zakaj? Ni vse res, kar ste slišali o Slovenih. Res so sijajni bojevniki, a pod oklepi in šlemi se skrivajo vse boljša srca, kakor so jih imeli divji narodi, ki so šli tod mimo v Italijo. Preden so se dvignili iz one njihove daljne, a neprijazne domovine na pohod v naše kraje, so živeli mnogo mirneje in pečali so se s poljedelstvom in čebelorejo. Seveda so znali sukati tudi meč, če je bilo treba, a ravno tako radi so živeli v miru. Toda odkar so se napotili proti zapadu in jugu, so se seveda privadili tudi umnemu bojevanju in malo-kdo se jim more ustavljati.«

»Ali bodo šli tudi Sloveni dalje v Italijo?« ga je vprašal Marko.

»Vidiš, to je pa tako,« mu je odgovoril Teofil, »te trume Slovenov, ki prihajajo k nam, so malone že zadnje od onih silnih množic, ki so prišle od severovzhoda. Premnogo Slovenov se je že naselilo po redko naseljenih krajih na vzhodu. Nekateri prodirajo tam za planinami ob reki Dravi proti zapadu, nekateri so šli južno za Vidmom dalje; a daleč ne bodo šle te trume več.«

»Zakaj pa ne?« se jih je takoj nekaj oglasilo.

»Globoko v Italijo ne bodo mogli, ker so tam ostali Longobardi, ki so pred nekaterimi leti tudi šli tod mimo. Tja v Alpe pa je od severa začel pritiskati mogočen in bojeviti rod Germanov in nekje tam v silnih gorah, ki se dvigajo za našimi lepimi planinami, se bodo Sloveni in Germani gotovo srečali. Za nas pa je važno, da Slovenom, posebno tem, ki prihajajo tu sem od Celeje po rimski cesti, naša dežela izredno ugaja. Tako vsaj je rekel poveljnik one četice, ki je prišla k nam in ki je le del velike trume Slovenov, ki so prekoračili klanec pri Trojanah.«

lin »Kaj pa bodo tod delali?« se je oglasil eden radovednežev.

»Oj, to pa ni težko uganiti! Plodna zemlja, ki leži tod pod gorami, jim bo hitro izvila zopet meč iz rok in zamenjali ga bodo s plugom. Bistre oči slovenskih vodij in poročila oglednikov so jim razodela vse bogastvo te

zemlje, ki jo tudi mi tako ljubimo, da je ne moremo zapustiti, pa naj bo še taka sila. Tu so našli Sloveni vse, kar jim je zaželelo srce: cvetne travnike za čebele, rodovitna polja, nove koristne rastline, ki so jih Rimljani presadili k nam in ki nam pomagajo preživljati se; in vso to zemljo obdaja venec gora tako lepo, da se jim je takoj omilila.«

»Kako pa to, da nam ne bo treba bežati pred njimi? Ali nas res ne bodo pobijali?« je vprašal glasek iz radovedne trume.

»O ne! To pa ne!« je zatrdil starček. »V njihovi prejšnji domovini so bili Sloveni gostoljubni ljudje. Znali pa so tudi ceniti gostoljubnost drugih. Zato so vaši očetje na moj nasvet sklenili, da jim gredo naproti in jih prijazno sprejmejo. Drugega nam tudi ni kazalo. Kam naj bi mi šli, ko so nam sovražni Longobardi zasedli Italijo, Sloveni pa so se povsod začeli stalno naseljevati. Kdor pa se Slovenom upre, s tem nimajo usmiljenja. Tako smo danes sklenili z njihovim odposlanstvom prijateljsko zvezo in ostati bomo smeli tu, kjer je od davnih časov naš ljubi dom.«

»Oj, to je dobro! In prijatelji bomo postali z njimi!« so vzklikali otroci.

»To pa, to!« jim je pritrdjeval Teofil. »Posebno vi, mali. Z nami starimi bo včasih morda drugače. A Sloveni nas bodo rabili v marsičem kot svetoválce, posebno v poljedelstvu, kjer jih bomo mogli marsičesa naučiti. Pa tudi v gradnji stalnih domov in cest in še v marsičem drugem jim bomo zelo koristili, kajti tukaj bo nastalo gotovo važno središče njihovih naselbin in trgovine, kakor je bila uboga Emona toliko stoletij!«

»Toda, oče Teofil, povej nam vendar, kako je to, da je moj oče videl Slovence-psoglavce!« se je oglasil sin bojevnika pri Petoviju.

»Da, da! O Slovenih kroži marsikaj neresničnega in pretiranega«, je odgovoril oče Teofil. »Vzrok temu pa je, da so se Sloveni pri svojem prodiranju proti našim deželam morali pridružiti Obrom. Ti pa so resnično ravno tako grdi kakor Huni. In če ljudje trdijo, da imajo pasje glave, ne pretiravajo mnogo, ker se namreč Obri vedejo še mnogo grše kakor živali. Gorje, kamor pride obrska drhal!«

»Ali jih k nam ne bo?«

»Sloveni so se teh divjakov otresali kjer koli so se jih le mogli. Tudi so Obri raje ostali na nižinah ob daljnem Dunavu, ker ne ljubijo gora. Ropat pa bodo hodili gotovo po okolici, ker se jim ne ljubi delati. Sloveni pa, ki se bodo lotili poljedelstva in obrti, bodo postali njihovi najhujši sovražniki — in naši varuhi!«

»O, pa tudi mi jim bomo pomagali napoditi divjake!« so vzklikali dečki.

»Da bi le bilo tako! Vi boste doživeli še mnogo lepših časov, mene pa čaka trdo delo in morda mi prinašajo Sloveni smrt.«

»Kako? Zakaj? Ne bomo pustili, da bi vam kdo kaj žalega storil!« so vzklikali vse križem.

Toda starček se je zresnil. Skoraj z žalostnim glasom je dejal: »Sloveni so še pogani. Kakor stari Rimljani nekoč, tako obožujejo tudi Sloveni še vedno prirodne sile in časte celo vrsto bogov. Ni ga koticčka na zemlji — pa najsi bodo reke, izviri, gozdovi, strme gore, globoko morje in visoko nebo, kjer ne bi slutili kakega božanskega dobrega ali hudobnega bitja.«

»O, to je pa zelo zanimivo! Gotovo nam bodo njihovi otroci še mnogo več znali povedati o tem!« je vzkliknil Marko.

»To pa prav gotovo,« mu je odvrnil Teofil v smehu. A zopet se je zresnil in nadaljeval: »Toda to so bajke, ki bodo žal za nekaj časa zatemnile našo lepo deželo. Meni pa pripade najteža naloga preganjati to temo. Sloveni so gotovo v srcu zelo dobri in mehki, a svojo čudovito vero si ne bodo dali

kar tako vzeti, četudi jim bom nudil lepšo. Toda pripravljaj bom tla za lepšo prihodnost temu narodu, pa naj me stane tudi življenje.»

Medtem ko so ga otroci zvesto poslušali, se je on zazrl v daljavo proti severovzhodu, kjer je čez hribe vodila stara rimska cesta v skrivnostne daljave. Iz teh daljav se je vsulo na jug že toliko narodov. Tam je med njegovim pripovedovanjem začel vstajati prašen oblaček, ki je vedno bolj in bolj rastle. Zdaj pa zdaj se je zablisnilo v njem orožje.

Starček je vstal in pokazal v ono smer in rekel: »Glejte, že gredo! Pojdimo jim naproti, da jih bomo prijazno sprejeli!« Spustili so se po bregu in odšli naproti rastočemu oblaku, ki jim je prinašal novih usod. —

ZAKLADI NAŠE ZEMELJSKE OBLE

Naša zemlja je bogata. Ima vsega dovolj za vse ljudi. A, na žalost, so ti zakladi neenakomerno razdeljeni. Nekateri narodi so imeli srečo in so se naselili na »dobrih mestih«, drugi so imeli smolo. Ali tudi »slaba mesta« se dajo s pridnostjo in z znanjem popraviti in izpremeniti v dobra. Pa to je zamudno delo in stane mnogo denarja. Močvirja se dajo izsušiti, puščave izpremeniti v rodovitna polja z napeljavo vode. Mnogo prijetneje pa je živeti od vsega početka na dobrem, bogastva polnem koščku zemlje.

Naravni zakladi pa še niso vse. Kajti vsaka dežela proizvaja kaj koristnega. Česar ji manjka, zamenja z zakladi drugih dežel. Povsod to ni mogoče. In taka dežela je vkljub zakladom — slab košček zemlje. Tibet n. pr. ne more svojih zakladov poslati v svet v zamenjavo drugih koristnih potrebščin, ker nima dovolj prometnih sredstev za to (železnice, parniki itd.).

Za izkoriščanje zemeljskih zakladov je končno potrebno še nekaj: izobrazba in sposobnost človeka! Človek je največji zemeljski zaklad.

Evropa je narava zelo bogato obdarila. V njenem zdravem podnebjju žive mnogi, mnogi zdravi in sposobni narodi. Tu ni puščav in tudi visokih gorovij je razmeroma malo. Z mehkim lesom gozdov se je človek v Evropi kmalu okoristil. Razčlenjenost obal in globina velikih rek sta kmalu omogočili promet med različnimi narodi. V Evropi (do Rusije) živi četrтина vsega človeštva, ki pridelava tretjino pšenice, ki jo človeštvo porabi, polovico rži, dve tretjini vsega krompirja. Tako visoka žetev je mogoča le pri dobrem obdelovanju zemlje in izdatnem gnojenju.

Tudi za razvoj industrije ima Evropa vse predpogoje: vodne sile in rudnine. 10 % vseh vodnih sil ima Evropa, 15 % vsega premoga na svetu se tu izkoplje, železa pa celo 27 %. Strokovnjaki so izračunali, da je v železnih rudnikih Evrope železa še za tri sto let, premoga pa celo za tisoč let.

Po svetovni vojni je Evropa obubožala in Amerika obogatela, ali vkljub temu odpade na Evropo še vedno 60 % vse svetovne trgovine, četudi jo imenujejo »mali polotok«.

Afrika je že v starih časih služila Evropi. Že dolga stoletja jo zalaga z zlatom. Ko je Evropa odkrila nov svet — Ameriko, je Afrika dajala Evropcem delavce za izkoriščanje tega dela sveta. Afriški črnci so bili stroji.

ki so morali v Ameriki pripravljati tla za naselitev belih ljudi. Ko se je Afrika razdelila v kolonije, so jo evropski narodi popolnoma zasušili. In ta del sveta je postal glavni vir gospodarstva Evrope. Naravni viri bogastva tega dela sveta so ogromni in vsako leto zasledijo nove. Afrika je postala glavni dobavitelj kakava in kmalu bo glavni za bombaž in kavčug. Še pred kratkim so mislili, da Afrika nima mnogo premoga. Danes vemo, da ima Južna Afrika več premoga ko Anglija, ki je znana po svojih bogatih premogokopih. Afrika nima mehkega lesa, a zato so njeni pragozdovi trdega lesa ogromni! Petroleja še niso mnogo našli v Afriki, a zato ima nad tretjino vseh vodnih sil sveta. Železnih rud ima malo, a zato ima mnogo zlata in biserov.

Severna Amerika je imela vsega dovolj, le ljudi premalo, zato se je njeno gospodarstvo moglo razviti šele po 19. stoletju. Še danes je Kanada preredko naseljena. A vkljub temu tekmuje njeno gospodarstvo z Evropo. V Severni Ameriki živi 150 milijonov ljudi — 230 milijonov manj kot v Evropi. To je komaj 7 % vsega človeštva. Ali ta razmeroma mala množina ljudi pridela na svoji zemlji šestino vse pšenice sveta, polovico turščice, četrtno ovsa, dve tretjini bombaža, 13 % volne, nad tretjino tobaka. Na ta del sveta odpade polovica premoga vsega sveta, četrtnina železa in nad četrtnino petroleja. Ogromni so njeni rudniki bakra in svinca, izdaten ribolov in še vedno bogati njeni gozdovi.

Srednja in Južna Amerika sta še »mlada« dela sveta. Nimata v zemlji toliko bogastva kot Severna Amerika. Velik del ozemlja leži v tropskem delu sveta in je pokrit s pragozdom in močvirji. Podnebje je nezdravo in ljudstvo zato redko naseljeno. Pragozd hrani zaklade, a izkoristiti jih, je silno težko. Tu dobro uspevata kava in sladkorni trs. 95 % vse kave prihaja iz Južne Amerike. Moč tega dela sveta leži v poljedelstvu. Za razvoj tovarn ima premalo premoga in premalo železa.

Azija prehranjuje polovico vsega človeštva, a bi lahko ves svet. Največje bogastvo leži v petrolejskih vrelcih, ki nam dajo četrtno vsega petroleja na svetu. (Iz petroleja delajo bencin in dr.) Tudi poljedelstvo ima veliko bodočnost. Cele pokrajine leže še neobdelane in čakajo, da jih človek izsuši in obdela. Glavna država v Aziji je Rusija, ki ima svoja ozemlja tudi v Evropi. Je mnogo večja od Evrope in ima 8 % vsega človeštva — okrog 165 milijonov ljudi. Ogromnost te države je vedno zadrževala, da se ni mogla razviti. Oddaljenost med posameznimi kraji je prevelika, reke polovico leta zamrznjene, v črni zemlji nič kamenja za zidanje cest, morje predaleč, a vkljub temu pridelata toliko rži kot vsa Evropa, izkoplje več železnih rud kot Severna Amerika. Glede premoga je na tretjem mestu.

Avstralija ima vsega dovolj za razvoj gospodarstva, a primanjkuje delavcev. Je najbolj redko obljuden del sveta. Na 1 kvadratni kilometer pride komaj en človek. Še Sibirija je bolj gosto naseljena. Od prvotnih ljudi Avstralije ni ne duha, ne sluha več. Kitajcem in Japoncem je naselitev v Avstraliji prepovedana, beli človek pa težko prenaša delo v vroči deželi. A vendar se trgovina lepo razvija. Avstralija oddaja tretjino vse volne sveta. Tudi zlata in biserov ima obilo.

(Po Semjonovu.)

O KOSMATINCU

Izmed zveri je človeku najljubši kosmatinec medved. Vse na njem je človeku všeč. Njegova zibajoča hoja je tako smešna, njegove oči tako dobrodušne in njegov kožuh tako mehak. Ko sreča človeka, se mu mirno in nekoliko brundajoč umakne. Otrokom je medvediček - mladič ljubka igrača. Premetavajo se z njim po tleh, ga vlečejo za ušesa in tace.

Medved živi že od pamtiveka v naših krajih, četudi postaja že redek in ga bolj pogosto srečujemo pri nas le v kočevskih gozdovih. Vsi naši predniki so poznali medveda. Pa bi človek mislil, da je zato njegovo življenje že natanko preiskano in da človek dobro pozna njegove navade. Pa ni res! Naravoslovci si še danes niso o tem povsem na jasnem. Najbrž je življenje medveda še premalo znano, ker je zelo težko medveda opazovati. Njegov voh in njegov sluh sta tako ostra, da se človeku ogne ali skrije, še preden ga ta zapazi.

Ali v tem so si naravoslovci edini, da ne spada medved k zverem, ki se hranijo z mesom drugih živali, temveč da se hrani s sadjem in z rastlinsko hrano. Le slučajno ali v primeru lakote postane medved mesojedec.

Ko govorimo o medvedu, mislimo nehote na Rusijo, kjer ga še dandanes pogosto srečujemo. Tam doseže tudi visoko starost in velikost. Niso redki primeri, da postane ruski medved 3 cente težak. Tak junak seveda potrebuje obilo hrane. K sreči ni izbirčen. Želod, divje sadje, gobe, jagode, zrelo žito, gozdna mravljišča in celo bube — vse mu diši. Tudi polžev se ne brani. Najljubša mu je sladka hrana, posebno med divjih čebel.

Ruski medved ni cigan, ki se seli iz kraja v kraj. Stalno biva na svojem, gozdnem posestvu, na določenem mestu, v bližini svoje žene medvedke in njenih mladičev. Svoj brlog ima zase, ločen od družine, a v taki bližini, da jim lahko koj pride na pomoč, če jim grozi kaka nevarnost.

V ugodnih letinah, posebno jeseni, ne manjka medvedu hrane. Vsepovsod leži po tleh želod in žir. Kmalu si medved nabere pod kožo maščobe za zimo. Izkušen star medved se umakne v zimski brlog že pred prvim snegom. To pa zato, da zakrije sneg ves njegov sled. Ruski lovci razločujejo troje vrst medvedjih prezimovališč: prva so naravne votline med deblom in koreninami od viharjev izrваниh dreves; druga so izkopani brlogi v zemlji in tretja nekake koče pod gostimi, nizkimi vejami mladih dreves, katere je sneg obložil, da ni videti, kaj se pod njimi skriva.

Sledimo izkušeni medvedki, ko si išče prezimovališče. Vsak kraj ji ni všeč. Mora biti suh in ne daleč od potoka ali reke. Medvedka ne mara, da bi jo kdo med spanjem motil, zato si izbere prostor, kamor ne prihaja človek pogosto. Izkušnja jo je naučila, da so prostori, kjer je človek med poletjem izsekal drevje, še najbolj varni. Če je v

Medvedov zimski brlog

bližini cesta, tem bolje! V sili bo medvedki laže zbežati po stlačenem snegu ceste kot po mehkem v gozdu.

Ko si medvedka izkoplje brlog, se vleže vanj in dremlje v njem 4 do 6 mesecev. Medvedi ne spe, ampak prezime v brlogu v polsnu. V tej dobi miru se januarja zgodi čudo: Medvedka skoti malega sinčka ali hčerko. Navadno dva, redko kdaj tri mladiče. Novorojenčki so zelo drobni, tehtajo komaj po 2 kg in manj. Noben drug sesavec ne skoti razmera tako male mladiče. Novi zarod je zelo smešen. Okrogla glava, ploščat gobček, drobna ušesca. Dlaka je barve kot mlečna kava, vrat krasi bel obroč, oči zaprte kakor pri mladih psičkih. Prav nič niso medvedki podobni svoji mami. Najbrž zato pravijo ruski kmetje, da oblizuje medvedka svoje mladičke tako dolgo in tako močno, dokler ne dobi njihovo telesce obliko medveda. Največje čudo je, da sesajo mladički svojo mater tri mesece in da ta med tem časom ničesar ne poižije! Po najnovejših opazovanjih koti medvedka le vsako drugo leto.

Svoj brlog zapusti medvedka med sredo marca in sredo aprila. Navadno se ji tedaj v gozdu pridruži kak njen predlanski mladiček. Temu prepusti mati skrb za novorojenčke. Rusi pravijo zato dveletnim medvedkom »pestun«. Medvedka je vzorna mati, a zelo stroga. Za najmanjšo neubogljivost deli krepke klofute. In če je »pestun« kaj zakrivil, dobi še on svoj del. Oče medved prepušča vzgojo otrok medvedki. Njo in otroke ima rad v bližini, a ne preblizu.

Pri nekaterih narodih je medved zelo v časteh. V vzhodni Sibiriji velja kot najboljša prisega, če vgriznejo pri obljubah v medvedji kožuh. Tu je razširjena vera, da kaznuje medved vsakega krivoprisežnika. Med tem ljudstvom, ki živi od lova, je zaradi tega laž zelo redka.

PSI BERNARDINCI

V starih časih ni bilo tako lahko priti iz Italije v Francijo ali Nemčijo. Treba je bilo preko visokih, zasneženih Alp. Redki so kraji, kjer bi bila narava sama napravila kako pot s tem, da je vrezala v gorske verige sedlo. In še ti prehodi leže tako visoko, da potovanje po njih ni zabava. Dandanes imamo železnice, ki za denar prepeljejo človeka kaj hitro in brez nevarnosti iz dežele v deželo. Kljub temu potuje še vedno dosti ljudi peš čez alpski svet, bodisi da nimajo denarja, bodisi da se tako navdušujejo za gore.

Izmed prelazov v Zapadnih Alpah že od nekdaj slovi Veliki sv. Bernard. Cesta, ki drži iz Gornje Italije skozi Švico v francoske in nemške dežele, se vzpenja tukajle 2470 m nad gladino morja. Na desno in levo kipe gorski vršaci še precej više. Zato ni nič čudnega, če traja na sedlu zima 8 do 10 mesecev. Celo poleti voda ponoči zmrzne in vsako julijsko jutro se prične s polarnim mrazom. Kvečjemu deset dni v letu je res lepih, to se pravi brez viharja, snežnega meteža ali megle. Pozimi sploh ne sneži kakor pri nas, ampak veter nosi po zraku drobne ledene kristale, ki vdirajo skozi špranje ob vratih v notranjost zavetišča sv. Bernarda.

Kdor potuje čez goro poleti, ko ni preveč snega, temu se ni bati za življenje. Toda ta varna doba traja le nekaj tednov. Največji del leta straši po gorski poti Velikega sv. Bernarda bela smrt. Kar nenadoma objame popotnika gosta megla, da ne vidi niti za ped daleč. Če silijo dalje, kaj lahko zaide in zgrmi v prepad. Če pa obstane, lahko čaka dolgo, dolgo, nazadnje utrujen

zaspi in se nikdar več ne prebudi. Pa tudi če ni megle, preži nanj nevarnost. Lahko stopi malo vstran, kjer se mu zdi, da je sneg boljši — a varljiva snežna odeja popusti in nesrečnež zdrči v globino. Lahko se tudi kar na lepem sproži plaz in potegne človeka s seboj. Toda že sam mraz je nevaren. Kdor potuje ure in ure po zasneženem, mrzlem gorovju, tega se polagoma loteva čudna zaspanost, ki ji je vse teže in teže kljubovati. Nazadnje se človek vleže in zaspi za vedno. Pred dobrimi sto leti so našli blizu prelaza popotnika pokoncu stoječega in popotno palico v roki držččega. Bil je mrtev.

Nekako tisoč let je od tega, da je sv. Bernard Menthonski, po rodu savojski plemič, ustanovil na prelazu samostan in redovnikom naložil dolžnost, da brez plačila strežejo popotnikom. Vsako leto je povprečno 20.000 ljudi deležnih oskrbe in prenočišča, ne da bi jih kdo vprašal, koliko so voljni plačati.

Dragoceni pomočniki gostoljubnih menihov so psi, ki imajo prav tu svojo domovino in se zato zovejo bernardinci. To so velike, krepke živali z gosto dlako, mestoma rjave, mestoma bele barve. Dvoje jih posebno odlikuje: izredno oster voh in neomajna zvestoba.

Kadar je slabo vreme, gredo psi že zgodaj iz samostana in se spuste po cesti v dolino. Obhodijo prav tako švicarsko kakor italijansko stran. Po navadi hodita po dva psa skupaj, in sicer starejši, ki službo že dobro pozna, in mlajši, ki se še vežba. Kljub snežnim viharjem najdejo psi pravo smer povsem zanesljivo. Prav tako malo jih moti megla, naj si bo še tako huda. Cele tri ure daleč od samostana imajo psi še vedno tako dobro orientacijo, da si boljše ni želeli. Čim nalete na sledove plazov, vse povohajo, in če leži pod snegom človek, jim to gotovo ne uide. Ko vidijo, da ga sami ne morejo osvoboditi, stečejo v samostan in s cviljenjem opozore menihe, da je treba pomagati. Pa tudi takim, ki jih ni zajel noben plaz, a se mučijo v snežnem viharju, psi lahko veliko koristijo. Kaj kmalu namreč izvohajo njihove stopinje, dohite pešce in jim potem pokažejo pot do zavetišča. Če naleti pes na človeka, ki je utrujen omahnil v sneg, ga skuša z lizanjem lica in rok obuditi iz smrtonosnega spanja. Če se mu to noče posrečiti, odbrzi v samostan in privabi človeško pomoč.

Nebroj ljudi so te živali že rešile. Vsak posamezni primer je v letopisih zavetišča sv. Bernarda vestno zabeležen. A kakor se hrani spomin na rešitve, enako hranijo tam gori mrliče same, ki jim ni bilo več mogoče pomagati. K samostanu je prizidana mrtvašnica, kjer počivajo številne žrtve te strašne gore. Kar nepokopani leže ubogi mrliči v svojem tihem domu, kajti zemlje, da bi se kopali grobovi, ni v toliki višini. Zrak je tako suh, da se trupla posuše. Tudi je vedno dovolj mrzlo, da ne pride do trohnenja.

Najslavnejši bernardinec se je nazival Barry. Živel je v Napoleonovi dobi. V 12 letih je rešil življenje več nego 40 ljudem. Za najlepše njegovo junaštvo smatrajo rešitev otroka, ki je bil v snegu zašel. Barry je našel otroka na pol zmrzlega; lizal ga je tako vztrajno, da se je zbudil, potem ga je zvlekel do samostana. Sedaj hranijo nagačenega Barryja v muzeju mesta Berna.

V starosti postanejo bernardinci včasih hudobni in naravnost nevarni. Leta 1937. se je zgodilo nekaj nepopisnega. Neki francoski zdravnik je prišel s svojo hčerko na obisk v samostan. Deklica se je hotela v trenutku, ko je bila sama, nekoliko poigrati s psi. Na nepojasnen način pa so se ti raztogotili in ubogo deklico dobesedno raztrgali. Ko so prihiteli menihi, je bilo že prekasno. Razburjenje radi tega dogodka je bilo toliko, da so nekateri predlagali, naj se psi pokončajo. Vendar to tega ni prišlo.

V mesecu januarju letos so se psi zopet sijajno oddolžili in obnesli. Bila je baš nedelja. Dva meniha sta se hotela s psi odpraviti na obhod gledat,

ali je kje kdo potreben pomoči. Toda glej, psi niso hoteli nikamor. Dobro so vedeli ali slutili, kaj se zunaj pripravlja. Približno eno uro kasneje se je utrgal plaz, ki je bil tako obsežen in tako silovit, kakor ga niti Veliki sv. Bernard ni zlepa videl. Celó na samostanske zgradbe so pritiskale snežne mase in povzročile nekaj škode. Toda kaj zato, oba meniha sta bila rešena gotove smrti!

A. Zalaznik

POMLAD KORAKA V DEŽELO

JOŽE ŽUPANČIČ

Vremenarji imajo svoje, že z davnih vekov poznane postave. Ko je na prelomu zima, ji strežejo najrazličnejši nasprotniki po njenem trdem, belem življenju. Prvi prihaja v deželo sv. Valentin, ki ima ključ do korenin.

Prvi zvončki, trobentice in telohi napovedujejo pomlad in ko zabingljajo po leskah klobasice, zimi ni zapisanega več dolgega življenja. Počen groš je vredna, ko se sv. Matija zadrša poslednjič po mlakah, kjer je naša mladež uživala več mesecev in trgala podplate na veliko jezo staršev.

O sv. Gregorju se oglašajo kori krilatcev in gredo na ženitovanje. Oj, koliko žlobudranja in goslanja je takrat po živih mejah in grmovjih. Pridna deca bo našla na vejah kopico kolačev jih krmili tedaj, ko je ležalo vse pod

belo odejo.

Resnično, zdaj je narava že kakor prerajena!

Pa stopite še na hrib, pogledajte v daljo!

Koga vidite?

Sveti Jurij jezdi za ovinkom, na belem konjičku se podi v deželo in trosi cvetje.

Naši fantički in deklice hite na loke trgati cvetlice. Kakor umetniki jih povijajo v šopke in z njimi razvesele mamice in očete pa učiteljice in učitelje. Vsakomur se nasmehe obraz, če dobi prijazen spominček z zelenega travnika.

Vsem se smeji duša, mladina pa se zbere na sončnem prostorčku. Gašper, tisti, ki ima strica godca, prinese harmoniko, raztegne meh in udari veselo koračnico. Vsa mlada grla se mu pridružijo:

»Lepa si pomlad zelena!...«

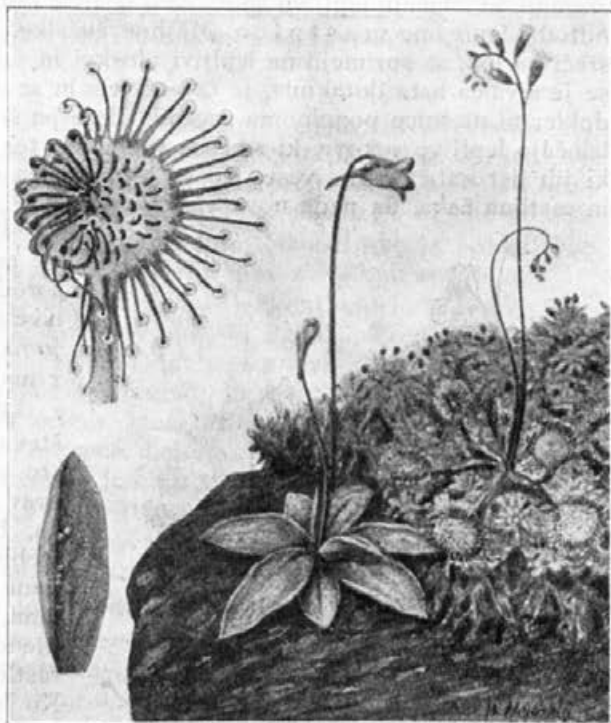
MESOJEDE RASTLINE

V šoli ste gotovo že slišali, da rasto v tropičnih deželah čudovite rastline, ki poleg rudninske hrane, ki jo dobivajo po koreninah iz zemlje, uživajo tudi meso. Lové namreč živali in jih seveda tudi prebavijo. Navadno rasto mesojede rastline na takih krajih, kjer je v zemlji premalo hranivih snovi. Čudo prečudno, kajne? Gotovo ste radovedni, kako morejo rastline loviti živali, ko se vendar ne morejo premikati! Kako neki more rastlina žival zgrabiti, jo zadušiti in celó požreti, ko je neoborožena in tudi nima potrebnih prebavnih organov. Pa je vendarle res! Povem vam celó to, da mesojede rastline ne rasto samo v daljnih tropičnih deželah, ampak tudi pri nas! Zdaj ste pa gotovo še bolj radovedni. Le poslušajte! In nikar se ne bojte, saj naše domače mesojedke ne love na paši krav in teličkov, tudi ne koštrunov in zajcev, ne jedo niti ocvrtih pišk in »telečjih zrezkov«, pač pa se zadovoljijo z manjšimi živalcami, muhami in mušicami, hrošči in mravljami.

Za lov imajo mesojede rastline kaj različne priprave, limanice in pasti. Na limanice love živalce tako zvane rosike in mastnice, na pasti pa mešinke.

Vse tu navedene mesojede rastline rasto v naših krajih. Oglejmo si nekoliko te »krvoločnice«, ki se hranijo z mesom.

Rosike rasto pri nas po močvirjih med šotnimi mahovi. Na sliki vidite tako zvano okroglostisto rosiko, ki ima pri tleh dolgopecljate zelene liste z okroglo ploskvijo. Vsak list je na zgornji strani porasel z neštetiimi lepo rdečkastimi in dolgimi žlezicami, ki izločajo iz bunčic na koncih neko lepljivo snov. Ta snov se v soncu sveti kot jutranja rosa. Odtod tudi njeno ime rosika. Ta rosi podobna snov pa se na soncu ne posuši, ne izhlapi. Ako se žlezic dotaknemo s prstom, opazimo, da je snov silno lepljiva in se med prsti vleče kot smola. Zelo pogostokrat najdemo na listih rosike ostanke hrošča, muhe ali mravlje. Odkod vse to? Majhne žuželke sladkosnednice, ki bi se rade nasrkale sladkega medu, se dejo na list in že so ujele. Lepljiva snov, ki so jo žuželke smatrale za med, jih obdrži, da ne morejo nikamor več. Ujele so se na limanice. Rade bi se oprostile, a je prekasno. Sto in sto sosednjih žlez se začne kriviti in objemati ujeto žuželko, ki se brani na vso moč, a — zaman!

Rosika (na levi) in mastnica (na desni)

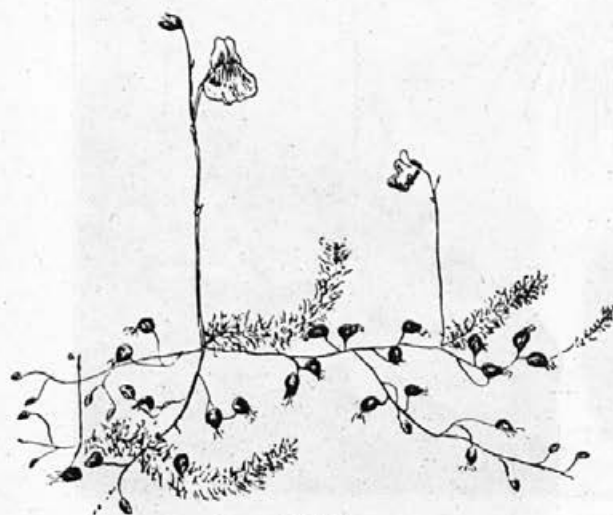
Dolge pecljate žlezice jo končno popolnoma pokrijejo in zaduše. Bolj ko se živalca otepa in brani, tesneje jo žlezice objemajo in stiskajo. Naposled se začne kriviti še list, ki »žrtev« popolnoma zagrne. Žleze začno sedaj še v večji meri izločati lepljivo snov, ki ima še to lastnost, da razkrajja mesne beljakovine v takšne razkrojine, da jih listne stanice morejo uživati. Že čez nekaj dni najdemo na listih, ki so se medtem zopet odprli, ostanke živalce, n. pr. trde pokrovke, glavo itd. Vse ostale dele živalce pa je rastlina použila.

Čudovita rastlina ta rosika, kajne? Iz vsega navedenega sledi, da je rosika resnično mesojeda rastlina. Ako vržete na list drobtinico kruha ali drobno zrnice peska, opazite, da se žlezice hitro ukrivijo in tudi ves list se zgane ter pokrije drobtinico. A kmalu nato se list zopet odpre in tudi žlezice se uravnajo. Zakaj pa to? Hrana ji ne diši! Rastlina je namreč mesojedka in ji tekne le meso. Vendar pa se rosika ne hrani samo z mesom, ampak črpa po koreninah redilne snovi iz zemlje, kakor vsaka druga rastlina. Meso uživa le kot poslastico. Opazili pa smo, da so rosike, ki so jih »krmili« z mesom, bujnejše rasle ter razvile tudi debelejša seme, kot pa one, ki niso uživale mesa. Rosika ima namreč prav malo korenin. Tudi je močvirna zemlja revna na dušiku, brez katerega se v zelenih listih ne more tvoriti beljakovina. Zdaj pa že lahko razumete, čemu rabi rastlina meso za svojo rast in razvoj.

Prav tako kot rosika lovi žuželke tudi mastnica, ki jo najdemo prav pogosto na močvirnatih travnikih in večkrat v družbi z rosiko. Tudi njena korenina je le malo razrasla. Iz srede listne rožice se dvigata navadno po dve do 1 dm visoki cvetni betvi, ki nosita na vrhu višnjeve cvet. Mastnica sicer nima lepljivih pecljatih žlez, kot rosika, s katerimi bi se ovila okrog »žrtve«. Njeni svetlozeleni, mesnati listi, ki tvorijo na tleh listno rožico, so na robovih lahko ukrivljeni ter na zgornji strani pokriti z neštevilnimi žlezami, ki izločajo lepljivo snov. Ako se lista dotaknemo, se nam zdi masten; odtod njeno ime mastnica. Majhne žuželke, ki sedejo ali padejo po nesreči na list, se sprimejo na lepljivi ploskvi in ne morejo več ubežati. Komaj se je živalca lista dotaknila, je ta »oživel« in se začel upogibati proti sredini, dokler ni ujetnice popolnoma zagrnil. Žleze pa še nadalje v vedno večji meri izločajo lepljive sokove, ki »meso« prebavijo ter razkrojé v hranilne sokove, ki jih list nato posrka vase. Ko se je mastnica nasitila, se list znova odpre in rastlina čaka, da pade nova »žrtev« nanj.

Poleg navadne mastnice raste po naših planinah njena sorodnica planinska mastnica, ki cvete belo. Največkrat jo najdemo na senčnih in vlažnih, z mahom pokritih skalah.

K mesojedim rastlinam prištevamo tudi mešinke, ki rasto po stoječih vodah. Prav za prav je mešinka plavajoča rastlina, brez pravih korenin. Tenko steblo poganja na drobno razrezljane liste in vilaste roglje z majhnimi, jajčastimi mehovi (odtod njeno ime mešinka), v katere lovi rastlina majhne vodne živalce. Ko je živalca enkrat v mehu, se ta zapre in ujetnica ne more več ven. Na dnu meha je tekočina,

Mešinka

v kateri živalca utone in se nato razkroji v raztopne snovi, ki jih rastlina posrka.

V tropičnih krajih raste še mnogo drugih mesojedk, ki imajo podobne mehove, kot naša mešinka, le da so mnogo večji, tudi do 30 cm in še več. Imenujejo se vrčnice. Njih mehovi so namreč podobni vrčem za vodo. Živali, ki zdrsejo ali zlezejo v te pasti, zaradi spolzkih sten ali posebnih pokrovk, ki se za njimi zapró, ne morejo več iz njih in se utope v tekočini, ki je na dnu. Prave zaklopne pasti imajo severnoameriške saracnije in tako zvane muholovke. Žuželka zleze na odprt list, a komaj se dotakne bodice, ki je v sredi listne ploskve, že se list zapre in ujame žuželko. V 4—6 dneh rastlina ujetnico použije, nakar se list zopet odpre in rastlina čaka na novo »žrtev«.

Dragi otroci! Upam, da vas sedaj ne bo strah pred mesojedimi rastlinami. Požrle vas ne bodo, četudi boste z boso nogo nanje stopili. Saj tudi v vroči Afriki ne »požirajo« golih zamorčkov. Kadar greste na izprehod v naravo, odprite oči na široko in jo opazujte! Nudila vam bo veliko zanimivosti. Narava sama je odprta knjiga za vsakogar, ki ne hodi okoli mižé.

Leopold Paljk

MOČ NARAVNE HRANE

ŠTEFANIJA GRUDEN
Ilustrirala KS. PRUNKOVA

Bilo je med svetovno vojno, dne 11. aprila 1915. Bojna ladja je priplula išoč pomoči v Njujorško pristanišče v Ameriki. 255 dni je križarila po morju in potopila 14 tovarnih parnikov. V hudi stiski je z zadnjimi močmi ušla sovražnim ladjam, ki so prežale nanjo.

In zakaj?

Med moštvom je imela 110 težko bolnih mornarjev, ki so vedno bolj hirali. Pa tudi ostalim možem so vidno pešale moči. Zdravnik ladje je poskusil vsa zdravila. Ko je bila ladja usidrana v pristanu, so prihajali učeni možje in iskali rešilno pot. A vse zaman. Za uboge mornarje ni bilo pomoči.

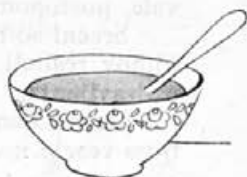
Tedaj pa je zasijal nenadoma žarek upanja. Na ladji se je pojavil učenjak z imenom Mc Cann (izgovori Mek Ken), mož z velikim znanjem.

Napisal je najbolj čuden recept, kar ga je kdaj videlo človeško oko. Recept ni bil oddan v lekarni, ampak v ladijski kuhinji. Predpisana je bila namreč samo hrana, ki je imela v sebi zemeljske snovi, sončno moč in moči prirode. Na primer: sok iz različnih zelenjadi, ki se porabi za zalivanje jedit, omak; kruh iz polno mletega celega zrna, otrobe, sok iz kuhanih debelih krompirjevih olupkov, sok pomaranče, limonin sok z vodo brez sladkorja, jabolka, jabolčna kaša. Prepovedano je bilo: sir, slanina, močnate jedi, krompirjeva kaša, sladkor, saharin, poliran riž, mesne juhe in omake, ribe.

Toda ti težko bolni ljudje so verovali v moč mesa. Da se ne bi strašili te nove hrane, so dobivali opoldne kot izjemo 30 g sveže pečenega mesa.

Zakaj je bila predpisana ta hrana iz rastlinstva?

Poslušajte: 255 dni so se mornarji hranili z mesom, mastjo, s sirom, kuhanim krompirjem, z zelenjavo in mlekom v pločevinastih škatlah (konzerve), s sladkorjem, prepečencem, z najlepšim pecivom in belim kruhom, s kavo in čajem. A kljub temu so zboleli. Če pristavimo še to, da so ves čas živeli na dobrem zraku na odprtem morju, postane ta bolezen kar skrivnostna.

In res je bila takrat skrivnost in uganka. Da ni prišel na pomoč oni razumni in odločni mož, bi bili mornarji umrli.

Danes že nekaj ljudi ve, da ostane človek zdrav le, če se hrani naravno. Tudi vi veste to. Saj ste letos čitali v »Našem rodu« o človeku, o zemlji, soncu in hrani. Premislite sedaj, ali je meso še živa, naravna hrana? In kuhan krompir, ki so mu odlili sok? Kaj pa prekuhane zelenjave in mleko v pločevinastih škatlah, ki se imenujejo konzerve? In pecivo, prepečenec, kruh, vse iz bele moke? In prava kava ter ruski čaj, ki vsebujeta celo strup?

Nikjer, prav nikjer ni več žive sončne moči v teh hranilih in tudi zemeljskih snovi je malo.

Ta hrana je bila nenaravna. Ni dajala moči celicam človeškega telesa. Nasprotno, jemala je moči, zastrupljevala telo in prinesla bolezen. Mc Cann je to dobro vedel. Zato je predpisal v receptu naravno hrano, ki jo je prav skrbno po natančnem preudarku izbral. Iz teh hranil naj bi dobile bolne celice živih, prirodnih snovi in moči, se na novo sestavljale, okrepile in izločevale strupene snovi.

Sedaj ste pa že gotovo uganili, kaj se je zgodilo.

Od onega dne, ko je začela ladijska kuhinja delati po čudnem receptu, se je vsem mornarjem polagoma obrnilo na bolje. Na novo ni zbolel nihče več. Dan na dan so sprejemali čudotvorne snovi zemlje in sončno moč iz naravnih hranil.

Izgledalo je kakor čudež. Tem smrti zapisanim ljudem brez moči in upanja na ozdravitev so ponehavale bolečine, otekline po telesu so uplahnjemale, postopoma se je vračalo ljubo zdravje.

Srečni so bili bolniki, srečen je bil zdravnik ladje, srečen je bil Mc Cann, njihov rešitelj. Kako rad se je vozil na ladjo in opazoval potek čudežnega ozdravljenja.

Deseti dan mu je bolnik, ki zanj skoraj ni bilo upanja, razodel pretresljivo veselo novico: »Tri dni sem že brez bolečin in čutim, da bom ozdravel.«

Nato ga je vprašal Mc Cann: »Ali veste, da je vaši bolezn krivo meso in bela moka?« »Da, vem,« je odgovoril in dostavil te pomembne besede: »Toda iz naše nesreče se bodo ljudje učili. Izvedeli bodo, kako smo trpeli zaradi neprave hrane in ozdraveli le z naravnimi hranili. Ne verjamem, da bi bil potem še kakšen človek, ki bi v lastno škodo hotel živeti in se hraniti nenaravno.«

Ta resničen in pretresljiv dogodek nas uči:

— Življenje in gibanje (tudi telovadba) na svežem zraku ne zadostujeta. Če uživa človek pri tem nenaravno hrano, navadno prej ali slej zboli. Le pravilno pripravljena hranila, ki zrastejo iz zdrave zemlje pod čudežnim vplivom božje sončne luči, dajo človeku res pravo moč in zdravje.

POT DO DOBRE FOTOGRAFSKE SLIKE

Zadnjič si se seznanil z razvijanjem filmov. Najbolj je priporočljivo razvijanje v dozi, ki ne zahteva temnice. Ako pa hočeš razvijati v odprtih skledah, moraš imeti na razpolago prostor, ki mora biti popolnoma zatemnjen, dočim je doza zaprta in ne more svetloba do nje. Svoj čas so poznali samo temnico. Danes pa smo postali bolj praktični. Pri današnjih stanovanjskih razmerah, si more le malokdo privoščiti dobro urejeno temnico, v kateri bi samo on čepel in gospodoval. Je pa tudi nepotrebna. Za razvijanje v dozi (najpopolnejša je »Rondinaks« doza) se nam torej ni bati svetlobe.

Temnica pa je tudi nepotrebna za izdelovanje fotografskih slik, kakor ga boš spoznal sedaj. Izdelovanje slik imenujemo s tujo besedo kopiranje. Ves potek ti nazorno kaže slika, ki si jo dobro vtisni v spomin. Zapomni si, da je kopiranje mnogo lažje od razvijanja filmov. Začetnikom bi svetoval, naj se najprej lotijo kopiranja. Tu ne morejo mnogo pokvariti. Ako pa se jim ponesreči razvijanje filma, je bilo izgubljenih najmanj osem posnetkov. Zato naj ti filme razvija izkušen fotograf, kopiraj pa sam. To bo dobra šola zate. Kopiraš lahko samo zvečer, ko spustiš v sobi zaveso. Luči ti ni treba ugasniti. Za kopiranje potrebuješ kaj malo priprav; kopirni okvir, v katerega deneš film in kopirni papir, ki ju okvir drži trdno skupaj; dalje tri nizke porcelanaste skledice za kopiranje ter steklenico razvijalca in ustalilne kopeli. Vse to je zelo poceni.

V sobi si izbereš kotiček, ki je vsaj dva metra oddaljen od svetilke. Kopirni papir še daleč ni tako občutljiv za svetlobo kakor film. Lahko delaš z njim v senci svojega telesa. Po-

stavi se vedno tako, da svetloba med razvijanjem in ustaljevanjem ne bo prišla na papir. Pripravi si potem še dva kosa lepenke, s katerima boš pokrtil posodo z razvijalcem in ustalilno kopeljo. Da ne bosta ti tekočini napravili kake škode v stanovanju, pokrij mizo, na kateri delaš, s starim časopisnim papirjem. Potem postavi vse tri skledice eno poleg druge; v prvi je razvijalec, v drugi čista voda, v tretji pa ustalilna kopel. Seveda ti ne smeš biti v praznični obleki. Razvijalčevi madeži ti obleko lahko zelo umažejo.

V senci svojega telesa vzameš iz zavitka kos papirja; zavitek pa potem dobro zapreš. Za kopiranje je najboljši papir z bleščečo površino, ki ga kupiš pod znamko Lupex, tak papir poda vse posameznosti zelo točno. Potem daš film in papir v kopirni okvir. Kako to napraviš, te bo naučil fotograf, pri katerem si kupil papir in razvijalec. Okvir pokriješ s kosom lepenke in ga neseš v bližino sobne svetilke. Snameš lepenko, da učinkuje svetloba skozi okence okvira na papir. Ako imate v sobi žarnico za 25 sveč in ako je okvir oddaljen do žarnice en meter, potem naj svetloba učinkuje 20 do 30 sekund. Ko si papir tako osvetlil, pokriješ okvir zopet z lepenko in ga neseš na mizo, na kateri delaš. V lastni senci odpreš okvir in daš papir v razvijalec, v katerem naj ostane največ 2 minuti. Potem

papir dobro izpereš v posodi s čisto vodo, kar naj traja dobro minuto. Končno ga deneš v ustalilno kopel, kjer naj ostane najmanj 10 minut. Potem je treba slike dobro izprati. Za to je najpripravnejši umivalnik, v katerem pa v teku ene ure šestkrat menjaš vodo. Ko so slike dobro izprane, jih vzameš iz vode in s čistim prstom odstraniš z njih kapljice vode, ki so ostale na njih. Potem položiš slike na čist bel pivnik; ko zjutraj vstaneš, jih najdeš lepo posušene. Ker so se pri sušenju malo zvile, jih na ostrem robu mize zravnaš in zgladiš ter deneš med liste debele knjige, kjer postanejo popolnoma ravne in gladke.

Za vse to ni treba posebnega mojstrstva. Kopiranje je lep in lahek posel, ki pa ti prinaša mnogo razvedrila in veselja. Saj je lepa, posrečena slika končni cilj vsega tvojega dela. Saj že pri snemanju misliš nanjo, zanjo si v skrbeh, ko razvijaš film, kopiranje pa ti jo da tako, kakršno si želel in kakršno si imel pred seboj, ko si snemal kos živega življenja ali prirode, ki ga imaš sedaj ujetega na kosu papirja.

Franc Bajd

MOČ SEMENA

V drobnem semenu je tako velika moč, da si jo vobče ne predstavljamo. Dokazali so nam to botaniki s poskusi. Silo in moč rastlin moremo opazovati tudi v prirodi. Je pa tudi potrebno, da imajo semena in rastline v sebi dovolj sile in moči, saj jo nujno potrebujejo v borbi za svoj obstanek.

Če se mudite spomladi na vrtu ali na njivi, lahko opazite kako prodirajo nežne kali trdo zemljo in pogostokrat dvigajo razmeroma velike grude prsti, da se pririjejo na zrak in sonce. Brez te sile ne bi moglo vzkliti nobeno seme in prodreti iz zemlje.

Če pogledate v gozdu kaleče seme bukev, vidite, da dvigajo kalčni listi cele plasti zemlje, listja in drobnega dračja. Kaleči fižol odrine razmeroma debele grude prsti in celo drobno kamenje premakne, če mu je napoti.

Pa poskusite sami. Napolnite evetlični lonček z rahlo prstjo in posejte vanj nagosto kako seme, ki hitro kali, n. pr. ajdo, kapus, grah, in pokrijte lonec s steklom. Rastoče rastlinice bodo počasi dvigale stekleno ploščo, da bo končno zdrknila na tla. Če pomislino, kako nežne in na videz slabotne so mlade rastlinice, se moramo čuditi, koliko sile je v njih, da dvignejo razmeroma težko steklo.

Nabirali ste že jeseni po gozdu gobe. Gotovo ste našli na klobukih gob cele grude prsti, listja in dračja.

V skalovitih tleh prodirajo korenine v manjše razpoke skalovja in ga s svojo silo razrivajo. Korenine zasidrajo rastlino v zemljo za borbo proti vetrovom in nevihtam. Z lastno močjo si napravljajo v skalnih razpokah vedno večji prostor, drobne kamne v borbi za prehrano.

Veliko silo in moč kažejo kaleča semena. Napolnite močno steklenico z graham, zalijte jo z vodo in postavite na topel kraj. Kaleči grah bo razvil tako silo, da bo razgnal močno steklenico.

V prvih začetkih rudarstva so se posluževali moči kalečih semen za lomljenje kamenja. Med razpoke kamenja in rud so nasuli žiri, jo zalili z vodo in dobro zadelali. Kaleče seme bukvice - žiri, je razvilo tako moč, da je odločilo in razgnalo velike kose kamenja in rud.

GNOJ

ni samo zmes živalskih odpadkov, gnojnice in stelje, ampak je hranišče raznih mikroorganizmov - bakterij. Dognali so, da je v enem gramu gnoja 80 do 100 milijonov bakterij. Na gnojišču je gnoj stlačen in vlažen, da zadržujemo delo bakterij. Ko pa spravimo gnoj na vrt, na njivo ali v sadovnjak, ga moramo čimprej zakopati ali zaorati v zemljo, kjer ga bakterije razkrajajo in s tem pripravljajo snovi, s katerimi se hranijo rastline. Gnoj ni rastlinska hrana, ampak snovi, ki jih iz njega pripravijo bakterije, ki so v njem. Najbolj delavne so bakterije tedaj, če ni

gnoj pregloboko zaoran ali zakopan. Pregloboko zakopan gnoj težko razpada, ker je ovirano delovanje bakterij.

PREGOSTO POSAJENO SADNO DREVJE

je prisiljeno, da raste v višino za soncem. Spodnje veje okrne in počasi odmrjo, ker nimajo dovolj svetlobe in zraka. Pregosto drevje cvete in rodi samo na zunanji strani vrha, dočim so notranje in spodnje veje prazne. Sadje je navadno črvivo in hrastavo ter nedozorelo. Posebno se pokažejo vse naštetе neugodnosti ob vlažnih letih. V pogostih sadovnjakih se širijo razni škodljivci in zajedavci hitreje kakor tam, kjer stoji sadno drevje dovolj narazen in ima mnogo sonca in zraka. Drevesa sadimo 8 do 10 m vsaksebi, pa bomo imeli zdravo drevje in dosti lepega sadja.

NE ZAGOVARJAJTE KOSOV!

To, da naključvajo češnje in jagode, jim že odpustimo, če jih ni preveč. Nikakor pa ne moremo odpustiti preganjanja in pobijanja senic in mladih ptic pevk po gnezdih. Kjer se kosi razmnože, izginejo sinice, največje dobrotnice sadjarjev.

NOV KOS MILA

Male koščke, ki so ostanki mila, shranimo. Ko jih imamo že precej, jih stresemo v posodo z nekoliko vode in postavimo posodo na peč ali pa na ognjišče. Tam pustimo to nekoliko časa, da nam izhlapi vsa voda. Vsi koščki se bodo spoprijeli in dobili bomo tako nov kos mila, ki ga vzamemo iz posode in ga položimo na suh prostor, kjer se bo milo izsušilo. Tako na novo pridobljeno milo se zelo rado peni.

VONJ IZ KORIT IN CEVI,

posebno ob južnem vremenu, je zelo neprijeten. Odpravimo ga, ako položimo v izliv velik kos sode in nalijemo nato vanj tople vode.

ZAKAJ — ZATO

Zopet se je odpravil naš urednik k modrijanu s kopico vprašanj:

»Modrijan, neki čitatelj bi rad vedel, kako to, da ne umro živalce, ki se skrijejo v zemljo čez zimo. Saj tam ni zraka!«

»O, pač, je zrak!« odgovori modrijan. »Brez zraka ne more ničesar na svetu živeti. Tudi v zemlji je zrak. Mi bi seveda od tega ne mogli živeti, ker ga mnogo potrebujemo, a čim manjše so živali, tem manj ga potrebujejo. Še celo semena potrebujejo zrak. Tudi jajca dihaajo. Ako damo jajce v snov, ki ne propušča zraka, tedaj jajce umre in nobena kokoš ga ne more več izleči. Seme ne smemo položiti pregloboko v zemljo, ker tam je manj zraka in bi seme ne vzkalilo.«

»Zakaj se led ohrani, če je zavrt v volneno cunjo?«

»Pravimo, da je volna slab prevodnik toplote. Ako zavijemo led v volneno cunjo, ne pusti, da bi se leda dotaknila zunanja toplota in ga topila. Ko oblečemo volneno obleko, mislimo, da oblečemo 'toplo obleko'. Pa ni res. Volnena obleka ni topla, ampak ima le lastnost, da zadržuje toploto našega telesa in ne pusti, da bi zunanji mraz prišel prehitro do naše kože. Podobno je z ledom.«

»Zakaj počí mrzel kozarec, ako vlijemo vanj vročo vodo?«

»Iz enakega vzroka kakor vroč kozarec, če vlijemo vanj mrzlo vodo!« odgovori modrijan. »Čim debelejši je kozarec, tem prej počí! Ali ni to čudno? Pa je le tako. Notranje plasti mrzlega kozarca, v katerega smo vlili vročo vodo, se segrejejo in raztegnejo, zunanja plast pa ne. Zato počí. Če ima kozarec zelo tanko steklo, ne počí, če se vsa plast hkratu raztegne. Zato rabimo za poizkus posebne posode (epruvete), ki so narejene iz zelo tankega stekla. — Tako, za danes bo dovolj za premišljevanje. Pa še drugič kaj.«

BREZPOSELNI

Biti brezposelni,
to je gorje,
kdor še poizkusil ni,
ta ne ume.
Človek sem, kot so vsi
drugi ljudje,
pa na tem svetu ni
mesta za me.
V gozdu ima vsaka zver
svoj brlog,
jaz pa ga vsak večer
iščem drugod.
Imeti si tudi jaz želim
košček zemlje,
hišico si zgradim,
vrtec krog nje.
Imeti si zaman želim
hišico svojó,
dokler je ne dobim
sabo v zemljó.

Iz zbirke pesmi VI. razreda
ljudske šole v Braslovčah.

NAŠEMU RODU!

Predragi Naš rod, pri meni postal boš
gospod! Ne boš se nikoli kesal, da mene
si za naročnico izbral. Vse zvezke bom sku-
paj zbrala in v knjigo jih vezati dala. Ne
boš sameval in strah te ne bo, knjig drugih
pri meni še našel boš sto. Vsakemu Te v
roke ne dam, ker knjige preljuje jaz ču-
vati znam!

Vsem naročnikom Našega roda pošil-
jam v daljave

iz naše Ljubečne
iskrene pozdrave.

Verk Zofija,

VI. r. v Ljubečni pri Celju.

POMLAD

Pomlad, nevestica bela,
se je v cvetje odela.
Prinesla je cvetja,
veselja in petja,
Na lepih poljanah,
prekrasnih livadah
deliš nam darove
polne krasot.

Rusanov Olga,

učenka I. c razreda drž. real. gimn.
v Murski Soboti.

Iz Dravograda nobeden ne piše,
zato odločila sem se jaz,
da »Naš rod« bo vedel in čutil:
še ob meji so srčka zvesta.

Polno je zime med nami,
pomladi čakamo že,
da ob sončku zagrejemo se malčki,
kot bratci na jugu se že.

Pozdravljam vse čitatelje »Našega roda«.

Jožica Cehner,
učenka IV. razreda, Dravograd.

»BOŽIČNICA NA PILŠTANJU«

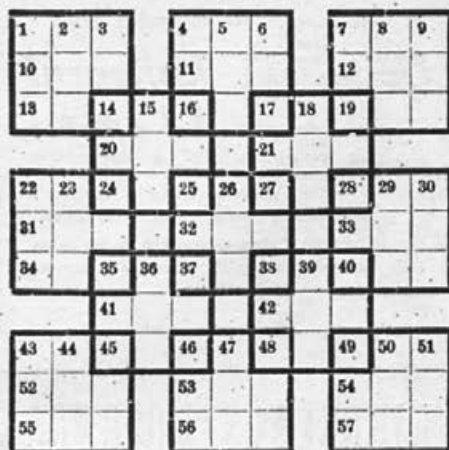
Tudi na naši šoli smo imeli božičnico,
ki je prav lepo uspela. Navzoči so bili star-
ši in šolska mladina. Priredili smo igrice
»Jezušek prihaja«, ki je bila prav pri-
merna za ta dan. Z največjim občutkom
smo sledili lepi igrici, ki so jo uprizorili
šolski otroci prav ganljivo. Po igrici je
imela učenka II. razreda lep nagovor na
zbrane starše in otroke. Sledila je razde-
litev daril med revne učence. Obdarjenih
je bilo 122 siromašnih otrok z obleko in
šolskimi potrebščinami. Lepo je bilo gle-
dati otroke, ki so vsi srečni in zadovoljni
nosili darila na svoje domove. Da je pri-
reditev tako lepo uspela, gre zasluga ve-
likim dobrotnikom, ki so nas z darili pod-
prli, in marljivim prirediteljem. Z velikim
trudom in požrtvovalnostjo so vse lepo iz-
vedli in pripravili mladini toliko veselja!

Šolski otroci.

„SPOJKA“

ST. TURK — METLIKA

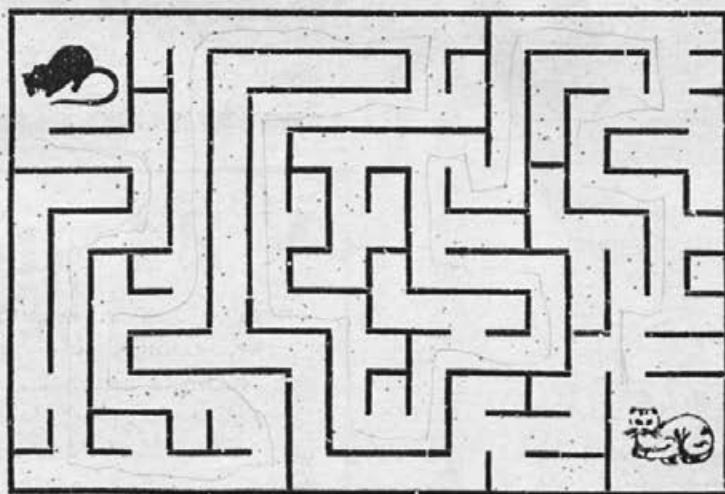

Vodoravno: 1. skupina čebel, 4. sila, 7. nočna ujeda, 10. vzklík, 11. žen. skrajšano ime, 12. žen. ime, 13. žuželkin vbod, 14. del cerkve, 16. abesinski velikaš, 17. mlečni izdelek, 19. posmrtno bivališče, 20. moško ime, 21. žen. ime, 22. žužkojed, 24. strelno orožje, 25. reka v severni Italiji, 27. oblika glagola dati, 28. Izraelec, 31. vprega, 32. moško ime, 33. doba, 34. sanje, 35. ptič, 37. žužkojed, 38. Izraelec, 40. podarjen predmet, 41. žensko ime, 42. vprašalnica, 43. domača žival, 45. oblika vode, 46. vrsta premikanja, 48. italijansko mesto, 49. borilno orožje, 52. del glave, 53. vrsta zemlje, 54. kot 11. vodoravno, 55. naše bivališče, 56. posoda, 57. maščoba.

Navpično: 1. del živalskega telesa, 2. »tisti« (srbohrv.), 3. soljenje, 4. nasprotno od vojne, 5. »ta« (srbohrv.), 6. doba,

7. čudo, 8. jugoslovanska reka, 9. vprašalni zaimék, 14. del sobe, 15. moško ime, 16. kaznivo dejanje, 17. plod, 18. žensko ime, 19. isto kot 19. vodoravno, 22. ptič ali del, 23. kar uniči železo, 24. polt, 25. papež (ime), 26. rimljanski pozdrav, 27. benečanski vladar, 28. hrana, 29. časomer, 30. kot 40. vodoravno, 35. reka v Afriki, 36. osebni zaimék, 37. jeza, 38. del ognja, 39. vprašalnica (srbohrv. »ali«), 40. del gorenja, 43. napeljava električne struje, 44. isto kot 52. vodoravno, 45. kraj pri Trziču, 46. nota »d« z višajem, 47. isto kot 53. vodoravno, 48. človeško potomstvo ali del naslova mladinskega lista, 49. nežen, 50. isto kot 10. vodoravno, 51. vrsta pijače.

MAČKA IN MIŠKA

Cicibančki! Uganite, kako bi mačka prišla do miške. Sliko prerišite in začrtajte pot. Trije izžrebani Cicibani, ki bodo pravilno rešili uganko, bodo nagradjeni.

Otroci, hranite in varčujte,
p o m n i t e :
iz malega raste veliko!

MESTNA HRANILNICA LJUBLJANSKA

izdaja na dom domače hranilnike,
najboljše učence obdaruje z zlatimi
darilnimi knjižicami. Stopite tudi Vi v
krog njenih vlagateljev in varovancev!

Klišee

eno- ali večbarvne, za časopise,
knjige, razglednice itd., izdeluje

klišarna

»Jugografika«

Ljubljana, Sv. Petra cesta 23

Pomlad
prihaja!

Oglejte si
raznolik
delež no-
voosti!

A. & E.
Skabernè
Ljubljana

Kar potrebuje mladina v šoli
in doma, dobi po nizkih cenah v

Učiteljski knjigarni

v Ljubljani

in v podružnici v Mariboru

Posebno priporočamo bogato izbiro lepih
mladinskih knjig po znižanih cenah.
Izberite knjige po cenikih, ki jih imajo
še posebej upravitelji, in naročite skupaj,
da bo nižja poštnina

LJUDSKA SAMOPOMOČ

reg. pomožna blagajna

v Mariboru, Aleksandrova 47

v lastni palači

Podružnica: Ljubljana, Tyrševa cesta 34

aprejema vse zdrave osebe od 17. do 70. leta
v zavarovanje za pogrebno za zneske od
din 1000— do 10.000—; za dobo od 1. do 16.
leta starosti za zneske od din 1000— do 25.000—.
— Zahtevajte brezplačno pristopno izjavo in
informacije! — Do sedaj izplačali na podporah
preko 30 milijonov dinarjev.
Ustanovljena leta 1927.

Zaupniki in sprejemajo za vseh kraj dravne kmetovine

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

Razširjajte

»Naš rod«!

XXXXXXXXXXXXXXXXXXXX

V 24 urah

barva, plisira in kemično čisti
obleke, klobuke itd. Škrobi in
svetlolika srajce, ovratnike,
zapestnice itd. — Pere, suši,
monga in lika domače perilo

tovarna

JOS. REICH, Ljubljana